

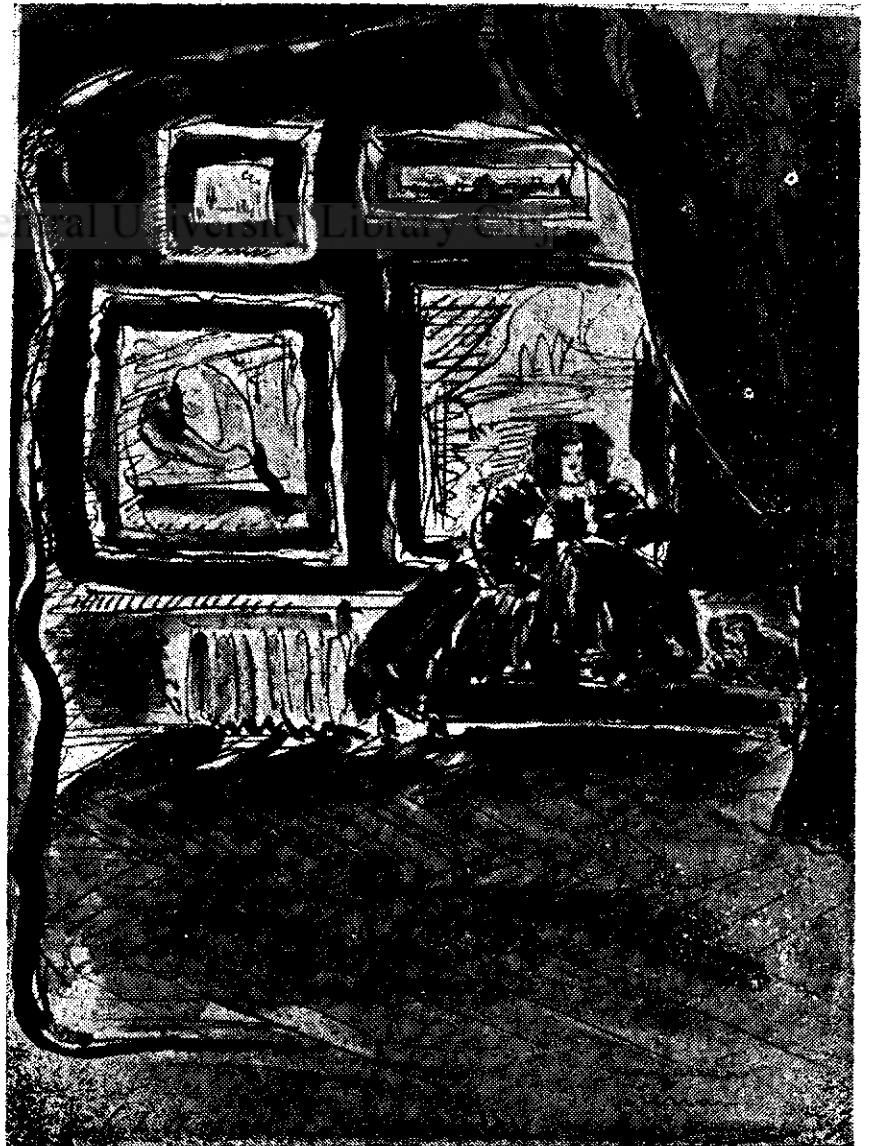
UNIVERSUL LITERAR

ANUL LIV Nr. 10
DUMINICĂ
25 MARTIE 1945

Director:
AL. CIORĂNESCU

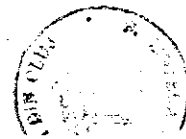
COLABOREAZA:

Camil BALTAZAR
L. BRATOLOVEANU
Livia CHIRIACESCU
Șerban CIOCULESCU
Emanuel CIOMAC
AL. CIORĂNESCU
A. Arsenescu IAMANDI
Adrian MARINO
Teohar MIHADAȘ
Florian NICOLAU
R. OTETELEȘANU
PERPESSICIUS
AL. PIRU
AL. POPOVICI
AL. ROSETTI
Al. T. STAMATIAD
Margareta STERIAN
Constant TONEGARU

MARGARETA STERIAN

Ținut în Luvru.

GHIOC

Să-mi spui, de știu izvorul tainei mele
din ce somn dărnice și-a cules parfumul,
de poezi să-mi afli pe întuneric drumul
spre zămbetul făgăduitei stele.

Din care humă s'a hrănit tulpina
acelei flori de cântec ce cresc
la geamul nopții mele, cu lumina
privirilor albastre, spune tu.

Am rătăcit ostrovul tinereții,
de când alerg spre neclintita rază
ce tot mereu mai adâncit veghiază
naintea mea, la marginile vieții.

Tu, sfetnicul de fiecare treaptă
prin țara mută unde mă cobor,
spre ochiul amăgirilor mă 'ndreptă,
sau poate spre-al odihnei alb fior.

AL. CIORANESCU

Soliloquiu

Ești un cerșetor, prietenul meu, un cerșetor.
Ai cerșit oamenilor joshnicia
Și munților, înalți, vecinicia.
Apelor, trecătoare, cântecul,
Și femeilor, dureroasele ! pântecul.
Ai cerșit mărilor, depărtărilor nesfârșirea,
Și fetelor, siluetelor, iubirea.
Ai întins mâinile pe toate cărările,
Și-ai cerșit cu ele gânilor și inserărilor plecările.
Numai tu lumii nu ai dat nimic.
Iată dece,
Lumile toate cresc în fața ta așa de mari
Iar tu în preajma lor, tot mai singur, mai mic.

TEOHAR MIHADAȘ

Parcela 66 bis...

Parcela 66 bis e singura din cimitir
Ce nu are camdele aprinse nici lumânări
Căci parcela e la marginea gardului alb
Unde se pierd infundați șerpi din cărări.

Burulenele își rup hamurile amărui
Când vântul joacă boabe de țărână.
Crucea indicator de drumuri eterne
Primește caldă strângere de mână.

Ce ridicole sunt aici toate pomelnicele !
Cu descântec te însoțești pe groapă.
Stâmi în conjuncție cu soarele și moartea
Un om nou își răsucește o lacrimă pe pleoapă.

Un gropar bețiv l-a crezut hoț de cadavre,
Dar văzându-l hațnele noi a tăcut.
(El nu știa ce preț are jaful lui
Prostia gheparului pe frunte l-a durut).

Bună dimineața tată, bună d'mineaza !
Vorbesc cu tine, gâtit cu-al morții d'chis.
Infuzia vieții și-o dau mușcând din humă
Ca să te sturi și tu din parcela 66 bis.

AL. POPOVICI

AMURG

Undeva, în sus, corabia cu lumină se 'neacă...

Norii aripi de lebădă își frâng sus pe dealuri,
Ochiuri de azur se sting, se cufundă 'n marea adâncă.
Și din noaptea uitată de țărni și cu veșnice valuri
Întunericul naște o frunte cu colțuri de stâncă.

Cerul străpuns, sângerat, se prăvale în mare
O pată de sânge și aur plutește pe zare.

Tărăște corabia dări roșietice pe culmi,
În zări păduri de mesteceni și ulmi
Răsar din povara 'nserării cu grote și dungi cenușii.

Aerul, stup cu lumină, zumzuie greu
Mii de albne tot cad trăsnite mereu,
Praf de aripi și cioburi fine de raze;
Inserarea-i un vast mormânt de topaze.

Undeva, sus, unde cerul întreg s'a îngropat,
Corabia albă cu lumină s'a 'neacă.

FLORIAN NICOLAU

Sub zidul închisorilor

Peste goana gândului, nebună,
Bate vântul : șuer și furtună.
Patru puncte cardinale gem pe roată
Fierea veacului se scurge neagră, toată !

Sufletul, o așchie coclită
Bate rar, în vremea risipită
Printre mici și schiloade cocioabe.
De sub trena vremii, albe roabe,

Duc de mână visul în poveste.
— Care smeu rânjește peste creste ?
Care demon numără pe ornice
Ceasurile ultimului vornic ? —

Haide, rupe și cătușa asta, neagră,
Sfarmă zodia bolnavă de podagră
Intră mare în lveziile lumini,
Ai purtat destul pe frunte spinii

Așteptărilor mâncate de cucută.
De sub vremea șubredă și mută
A ieșit un fir de mătrăgună :
— Primul nor, ce cheamă a furtună.

LIVIA CHIRIAESCU

OSCAR WILDE

de AL. ROSETTI

În porturile meridionale poți măsura puterea de atracție a soarelui și mării albastre asupra popoarelor nordice: Anglo-Saxoni de ambele sexe își prăjesc pielea și uneori chelia la focul soarelui care prevestește Africa, și dau semne evidente de entuziasm nemăsurat. Femeile, mai puțin discrete, se așează în tovărășia marinarilor de rând, fac imposibilul pentru a duce același trai ca ei și pornesc de cu noapte la pescuit, într-o promiscuitate de nedescris.

Oscar Wilde a suferit puternic această atracție a sudului. Nutrit de cultura franceză, pe care și-a asimilat-o cu frenezie, ajungând să vorbească și să scrie corect franțuzește, el oferă cercetătorului de literatură comparată un subiect binevenit pentru studiul influenței unei literaturi străine. Mai mult decât literatura, Wilde și-a însușit însă spiritul francez, și rezultatul acestei osmoze e cu deosebire aparent în volumul de eseuri intitulat „Incidențe”, în care, pe un ton uneori frivol, autorul discută chestiuni fundamentale din domeniul artei și criticii.

Bucuria pentru expresia justă și meșteșugită, căutarea paradoxului, prezentarea unor păreri sub formă de parabolă, alcătuiesc trăsăturile caracteristice ale eseurilor lui Wilde.

El apare ca un copil capricios al secolului, plin de talent dar negându-l, spiritual, dar uneori trecând dincolo de spirit, alergând după expresie și câteodată rafinând-o în mod excesiv. Un prietăr alintat în sa'lane și recepții, ducând viața ușoară dela începutul secolului al XIX-lea, atunci când Europa occidentală putea crede în pacea perpetuă și în perfectibilitatea indefinită a genului uman. Numai câte o grevă, din când în când, trezea luarea aminte a spectatorului și îi ezua mici neplăceri care puteau merge, uneori, până la un cutremur lăuntric.

Viața literară, la Paris, era bogată, variată și pasionată. Wilde frecventa cafeneaua literară și strălucia la baluri și la recepții, cu manifestări nu întotdeauna de bun gust, ca îmbogățitul care poartă la degetele groase inele cu pietre indiscrete.

Căci este în Wilde un fond de brutalitate și de instincte vulgare care, dacă nu se manifestă în scrierile sale, poate fi bănuț de un ochi expert și e confirmat de contemporanii care l-au cunoscut în intimitate.

Ou o astfel de fire, era natural ca Wilde să fie împins să întreprindă acțiuni îndrăznețe, ba chiar temerare, pentru a atrage atenția asupra sa. Aceste acte presupun, de sigur, curaj, la acel care le întreprinde, dar de multe ori ele sunt făcute pentru a obține un efect de surprindere.

Catastrofa întâmplată la procesul intentat lui Sir Douglas desparte opera lui Wilde în două părți inegale: înainte și după închisoare.

Devenit din acuzator acuzat iar apoi condamnat la temniță grea, Wilde se reculege pe pragul prăpastiei și are forța să scrie „De profundis”, o carte profund umană.

Pierdut pentru societate, că el nu se va mai ridica, după ieșirea din închisoare, că, preocupat în mod exclusiv de senzualitate, va cobori treptele vieții, până la descompunerea fizică și sfârșitul lamentabil într-un hotel de casa a treia, „De profundis” îi deschide treptele nemuririi.

Suferința îndurată în închisoare este de fiecare clipă. Suvenirul, cu imaginile-i precise, nu-i dă răgaz nici un minut. Și nici conștiința lui încăleată, regretul și resentimentul, care îi picură veniul strop cu strop. „A suferi este un lung moment”, exclamă Wilde în această carte plină de o durere sfâșietoare și udată cu lacrimi adevărate. A suferi, după o viață de badinaj și voluptate. A suferi fără încetare, ca Prometeu, pedeapsa de a fi om. Sunt accente patetice care înalță această carte până la cea mai înaltă treaptă. Dar mai sunt pagini de confesiuni dureroase și grotesci, chemări disperate, reproșuri vulgare care merg până la imputarea unor sume de bani, obținute pentru a satisfăce capriciile celui iubit, insulte, ape-uri. Toată gama mizeriei umane e înfățișată sub pana condamnatului, soufflat în cercurile subterane ale infernului lui Dante.

Document al unui suflet apostat, „De profundis” ridică în slavă numele lui Oscar Wilde și justifică o carieră literară.

Un mare critic impresionist :

G. CĂLINESCU

de ȘERBAN CIOCULESCU

Când s'a desbătut, în 1891, procesul dintre critica franceză impersonală, susținută de dogmaticul Ferdinand Brunetiere și cea impresionistă, reprezentată de Anatole France și Jules Lemaitre, în centrul disputei a stat problema axiologică. Criticii subiectivi și se scuturau de obligativitatea judecării de valoare, împotriva aprigului dialectician care era Brunetiere. La dreptul vorbind, așa cum a dovedit-o esteticianul Ch. Lalo, mult mai târziu, atât Lemaitre cât și France au mănuit ei însăși judecarea de valoare, într-un fel mai discret însă decât impetușul lor adversar. Prin alte cuvinte, subiectivă sau impersonală, critica literară, prin reacțiunile ei față de obiectul contemplat, se întemeiază totdeauna, explicit ori implicit, pe judecări de valoare.

Dacă este așa, prin ce se deosebesc critica impresionistă, de cealaltă modalitate, a criticii obiective și impersonale? Diferențierea e mai curând structurală, decât programatică. Criticul impresionist e un intelectual cu disponibilități literare, în timp ce criticul impersonal are vocație exclusivă de glosator literar. Cel dintâi e un afectiv și un sensual, care simte și gustă opera literară sau, mai în genere, opera de artă, pe când cel de-al doilea e un cerebral, cu reacțiuni intelective. Primului i se potrivește mai mult modul descriptiv al operei, celuilalt modul explicativ. Prin această din urmă aptitudine, critica impersonală își simte afinități cu metodele științifice, până la abuz unecri, pe când critica subiectivă năzuiește mărturisit sau nedeslușit către ținte literare proprii, spre a constitui critica în gen literar autonom. Astfel, E. Lovinescu nu se sfia a scrie despre creația sa critică și divulga modul pretins muzical al genezei ideii sale. Ideolog în „Istoria Civilizației Române”, criticul se ferea de dogmatism în critică, pe care o dorea investită cu titluri literare și își încerca talentul în toate genurile, cu excepția celui liric.

La rândul său, d. G. Călinescu a compus poezii foarte interesante, învederând familiaritatea cu mai multe moduri de expresie lirică și două romane, dintre care unul, „Enigma Otiliei”, este de prim ordin. Înainte de a se consacra disciplinei istoriei literare, a studiat în arhivele Vaticanului, documentele privitoare la Principatele noastre, ae iezuitilor din „Propaganda fide” și a publicat rezultatele investigației sale, cu o metodă ireproșabilă. Cu această experiență, susținută de un talent literar excepțional, a reconstituit artistic, viețile lui Eminescu și Creangă, cu disprețul romanțării comerciale. În pătimașă întimplată lucrare de dimensiuni vaste „Istoria literaturii române, dela origini până în prezent”. (Fundatia Regală pentru Literatură și Artă, 1941), istoricul literar s'a sprijinit pe o impresionantă informație comparativă, din domenii variate, cuprinzând literaturile, artele plastice și sistemele filosofice europene. De

André Rouveyre, desenator și critic subtil, spune că, la moartea lui Gide, se va constata că picioarele îi sunt prelungețe cu copite, ca Necuratul. Luerul acesta se va fi recunoscut la moartea lui Wilde. Căci era ceva demoniac într'insul, dus la exces de soarele mediteranean. Cine a citit jurnalul lui André Gide a reținut un pasaj în care Gide evocă o înfățișare nocturnă, cu Wilde, în Algeria. Bucuria nestăpânită a lui Wilde, la aflarea că Gide îl călăie pe urme, nu lasă nici o îndoială în această privință. Dar tocmai această prezență a duhului rău dă o valoare deosebită operei lui Wilde și luminează cu o flacără roșatică confesiunea din „De profundis”, una din cărțile mari ale literaturii universale.

oună seamă, d. G. Călinescu s'a dovedit surprinzător de învățat și tot atât de mobil, în asociațiile dintre disciplinele cele mai felurite. Erudiția nu i-a înăbușit însă prospețimea impresiilor. Ca nimeni altul, chiar când citează copios, d. G. Călinescu știe să rămână prin excelență nelivresc și să domine textele, pe care le interpretează cu o libertate desăvârșită, neinfluențat de nici o „autoritate a lucrului judecat”: totul e trecut prin filtrul subtil al unui temperament de o originalitate absolută.

În consimțirile sau neconsimțirile sale la obiect, nu intervine desigur factorul subiectivității, înțelesă ca o fuziune de susceptibilități, antipatii și simpatii, interese sau calcule. Criticul își revendică, în Prefața la Compendiul apărut iunile trecute (Editura „Naționala-Mecu”, S. A.), „ruperea sa de orice relații personale”, necontemporaneitatea cu scriitorii de azi. „Cartea formează pentru mine o realitate transcendentă iar biografiile le-am scos din cărți și din documente, nu din experiența directă.” Dacă totuși „Istoria literaturii române” și-a arătat pentru unul din comentarii ei (din care excludem, firește, pe cei stăpâniți de iritații personale, ca „victime”, precum și pe gazetarii rasiști ai momentului politic 1941), un anumit aspect pasional, lucrul se explică prin structura specială a criticului. D. G. Călinescu e în stăpânirea unui temperament complex și frământat, de poet, artist și critic. Când am afirmat aceasta, mi-am dat îndată seama că am întrebunțat un clișeu verbal, de oarece orișicine e alternativ stăpân pe reacțiunile lui sau stăpânit de resorturile lor ascunse, că își conduce într-o măsură mai mare sau mai mică impulsunile, impresiile sau judecățile. La o natură de bogăția aceleia a d-lui G. Călinescu, înaintea disciplinei raționale a judecății trece adeseori afirmarea temperamentală, și e firesc să fie așa, într-o alcătuire sufletească vie, spontană și neastâmpărată.

Sunt frecvenți acei istorici literari, cu luare aminte încordați să stabilească „bilanțuri de activitate”, în vederea cărora ridică scheme și planuri didactice, pe care le dezvoltă apoi, expozitiv. Când, în Compendiu, căutam, bunăoră, cum a procedat d. G. Călinescu cu activitatea culturală a lui Titu Maiorescu, ce constatăm? Că d-sa examinează poziția estetică maioreșciană, într'un sens limitativ, spre a dovedi că a înțeles Maiorescu din citirea lui Schopenhauer (nu însă și a lui Hegel), și spre a încheia că discipolul a ajuns „la cele mai mari erori”, că „poetica lui Maiorescu e în parte îngustă și simplistă”, dar „în general însă înseamnă un pas mare spre lărgirea simțului estetic”, fără ca totuși, să-și susțină fugitivă apreciere finală dreaptă. Maiorescu mai e prezentat ca un „precursor al tendenționismului sanitar al „artei sănătoase” și ca „primul formulator încă timid, al „specificului național”. Oricât miez ar avea unele întâmpinări, acțiunea estetică a lui Maiorescu apare mutilată, iar accentul valorificării, apăsător asupra polemistului, nu pune în lumină activitatea de îndrumător gramatical, lingvistic și literar, nici meritul în crearea unui stil de gândire. Are „ceva de împărțit” d. G. Călinescu cu Titu Maiorescu? Firește că nu. Suspiciunea nedreptății voite nu se poate susține. Rezultă însă impresia, probabil comună unui rând întreg de cititori cultivați: aceea că Maiorescu n'a fost echitabil valorificat de d. G. Călinescu.

Nimeni nu se bucură mai mult ca noi, de locul pe care istoricul literar l-l face în Compendiu, lui I. Codru Drăgușanu, recunoscându-l se măcar interesul de „fenomen uman”, adică al personalității. Afirmarea că autorul „Peregrinului transilvan” n'ar atinge nicăieri „fineța” lui Kogălniceanu și Alecsandri, e însă asertorică. Alecsandri e un admirabil prozator descriptiv, dar nu are, ca I. Codru Drăgușanu, intuiția relativității civilizațiilor și pătrunderea psihologiei popoarelor. Lui Kogălniceanu, Drăgușanu îi este indiscutabil superior; farmecul vetust al însemnărilor

de călătorie, kogălnicene, e cu totul minor față de viața modernă a drăgușanului. De altfel, considerația pe care i-o arată d. G. Călinescu acestuia, chiar dacă ar fi reală, apare anulată printr'un singur cuvânt: „E un reporter care prinde pulsul social al unei premii, prin simpla oprire asupra aspectului familiar și zilnic, fără a avea intenționat o dispoziție superioară de percepție”. Atâta să fie I. Codru Drăgușanu? Atunci nu și-ar merita cele două pagini din Compendiu.

Plăcerea, pură și simplă e criteriul irațional, al criticilor impresionisti. Așa își câștigă o plăcută navelă a d-lui Teodor Scorțescu, Popl, dreptul la un rezumat de 20 rânduri. D. Teodor Scorțescu a mai scris un roman, de care d. G. Călinescu nu la act.

Firește, plăcerea literară, la un om de gustul și de lecturile d-lui G. Călinescu, nu poate fi izolată de implicațiile ei estetice. Criticul e structurat, ca un hedonist de mare clasă, prevăzută cu o nesfârșită gamă de senzații, începând cu simțurile propriu zise și sfârșind cu simțul nobil al transcendenței, cu fiorul metafizic. Citațiile lirice din domeniul cosmicului haotic, sunt de-a dreptul novatoare în critica noastră. D. G. Călinescu surprinde cu un simț modern al misterului, regunile neaccesibile istoriei literare tradiționale. Pe planul epic, cu aceeași modernitate, este foarte sensibil la sondările subconștientului și la irationalitatea vieții interioare.

În Compendiu, autorul a suprimat biografiile și portretele literare, de unanim recunoscută valoare artistică, spre a da cărții, pusă la îndemâna elevilor și studenților, un caracter mai utilitar.

Mărturisesc însă că l-am citit cu același interes pasionat, ca și „Istoria Literaturii Române”. În d. G. Călinescu, se întrunesc calitățile cele mai prețioase ale impresionismului, nutrit deopotrivă din bogăția temperamentalului de artist, ca și din aceea a culturii generale. Istoricul literar simte simultan cu o sensibilitate de poet, de pictor și de muzician, dispunând totdeauna de raporturile intelectuale propriu criticului, esteticianului și filosofului. Puraitatea temperamentalului și a aptitudinilor, la d. G. Călinescu, e un isvor nesecat de încântări. Istoria literară, compusă de o astfel de personalitate complexă și fermecătoare, se transformă din instrument de lucru, în obiect de contemplare artistică.

Mi-am explicat destul de limpede pricinile extraliterare pentru care „Istoria Literaturii Române” fusese atât de vehement atacată la apariția ei. Nu-mi lămuresc tot atât de precis tăcerea cu care este întâmpinat Compendiul. O desbatere, fie chiar vehementă, e mai cinstită decât conspirația tăcerii. Cartea își va face însă drum, în ciuda intereselor adverse, pentru că rupe cu tradițiile psittaciste ale istoriilor literare și propune cititorilor inteligenți spectacolul unei personalități autentice, prin care se afirmă cel mai înzestrat dintre criticii noștri impresionisti.

WALT WHITMAN

Tovarășe-Corăbier-Bucurie!

Bucurie! Tovarășe-corăbier-Bucurie!
 (De-ar vrea Domnul astfel morții să-l spun!)
 Viața noastră se duce, viața noastră începe,
 Am fost îndelung, îndelung ancorați,
 Dar plutim, ne mișcăm acum;
 Lăsăm țărnul, pernii în călătorie —
 Bucurie! Tovarășe-corăbier-Bucurie!

MARGARETA STERIAN

O X F O R D

de ADINA ARSENEȘCU IAMANDI

Trenul trece pe lângă pajisti cu iarbă mătăsoasă, măr-ginite de salcii pletoase. În zarea depărtată, vezi con-turându-se, din verdele copaci, or și al tufișurilor, ziduri ineg-rite, turnuri crenelate, clopotnițe ascuțite. Apropundu-te din ce în ce mai mult, totul îți apare mai bine conturat și în fața ta se ridică Oxfordul, cu multele lui colegii, cu bise-rici vechi, cu străzi înguste, cu grădini pline de lăstari.

Este Oxfordul Reforme, reacției catolice, unde tinerii doritori de reînvierea religiei, rătăceau pe malul Isisului schițând planuri pentru restaurarea vechei credințe. Ox-fordul leagă anul cavalierilor și al nobililor, când câmpul de luptă, palatul regel și mănăstirea erau împreunate în interiorul zidurilor lui. Este Oxfordul războiului civil, Oxfordul regalității. (Aici s'au păstrat întotdeauna, în ciuda materiei, și a necredinței, scânteia generoa-selor și înaltelor sentimente. Mai este încă Oxfordul înal-ților prelați al vechei școli, casa învățaților: a lui Bacon, Wykeham, Wyclif, John Colet, Hooker, Laud, a lui Adam Smith, Wesley, Keble, Chaffin și Canning, Peel, Glad-stone, Grenville, Stanley și Rhodes.

Tot a în de vechi cași națiunea Britanică totuși mereu nou prin vitalitatea tineretii fiecărei generații — Oxfor-dul este o parte din logica a moștenire a Angliei, o repre-zentare în miniatura a istoriei engleze. E povestirea neîn-treruptă a vieții politice, sociale și religioase a poporului de dincolo de Măneacă. Dealungul veacurilor, Oxfordul a re-prezentat lupta oamenilor în căutarea dreptății, teogonia, a liberetii și de a gândii și a supremației adevărului.

Fiecare lăză a existenței trecute și-a lăsat urme pre-tutindeni — în arhitectură, în tradiție. În fiecare clipă a pre-zențului trăește bogatul trecut. Vechile clădiri sunt luminate de istoria dusă.

Oxfordul este prezentul — Oxfordul este prezentul și mâine ca și azi și ca și ieri. Înălțarea orașului de pe ma-lul Isisului se va simți în gândirea engleză, în afacerile statului, în viața publică.

Pentru lumea întreagă Oxfordul este o cetate a învăța-turii — una dintre cele mai vestite pe acest pământ. Dar mai înainte de a avea o universitate, a fost un important oraș. Încă din sec. al VIII-lea se găsea acolo o mănăstire. Legenda spune că Frideswide, fiica lui Didamas, care dom-nise prin acele locuri, fiind urmărită de Algar conte de Leicester, și-a găsit refugiu într-o cocină de porci, că Algar continuând s'o urmărească ar fi orbit, dar, datorită rugăciunilor ei, și-a recăpătat vederea și apoi lăcărâ ca multumire pentru că a scăpat, a înființat o mănăstire, pe locul unde azi se ridică Catedrala din Oxford și care păstrează și acum sicriul sfintei Frideswide.

Așezat în mijlocul Angliei, era un important nod de in-teretări de drumuri.

Fuind însă și un loc strategic s'a construit o cetate întă-rită între Mercia și Wessex. Astfel Oxford faimos ca un loc de pelerinaj devine în sec. X-lea o cetate de frontieră între 2 ținuturi. Din cronicile Anglo-Saxone se vede că în-că din 912, era considerat ca un oraș important. Numele regilor Alfred Harold, Edward Confesorul sunt legate de istoria Oxfordului din acea epocă. Mai târziu, William Cuceritorul trimite pe vasalul său Robert d'Oily, care clă-dește acel castel, ale cărui ruine se văd și astăzi. Oxfor-dul începe să prospere. Așezarea-i specială atrage cât mai mulți lume. Mica bisericuță St. Peter din Est este o mă-rturie a acestor vremuri. Generații de-a rândul au purtat aici războaie, au făcut comerț. O viață bogată în lapte a prins a se desfășura. Henry I își clădește la poartă de nord a orașului un palat. Astfel Oxfordul, până a deveni un centru important de învățatură, a fost un loc venerat de pelerini, oraș de frontieră, cetate întărită saxonă, for-tăreață normandă, reședință regală, episcopie, târg comer-cial posedând corporații negustorești.

Care e origina Universității? O legendă spune că pe malul Isisului, erau două școli — Greek-lade și Latin-lade, pentru că în una se învăța limba greacă și în cea-laltă latina și mai apoi amândouă școlile s'au unit. Altă legendă atribuie înființarea Universității regelui Alfred. Dar desigur, Oxfordul, a devenit un oraș universitar, nu-mai printr'un accident, datorită importanței comerciale. La începutul secolului al XII-lea, Theobald de Etampes adună în jurul lui, câțiva studenți și mai apoi câțiva profesori. Desigur că încă dela sfârșitul sec. XII-lea Ox-

fordul a fost recunoscut ca o universitate sau Studium Generale. Prin sec. al XIII-lea, datorită certurilor dintre Henry II și regele Franței, studenții englezi ce învățau la Paris se întorc în Anglia, aducând cu ei imaginea uni-versității de acolo, pe care o transpun în raile instituții de învățatură, ce încep a lua ființă la Oxford. Se formează o corporație de profesori. Nu existau încă colegii, stu-denții locuiau în case particulare.

În timpul regelui John studenții sunt pentru câțiva ani persecutați. În 1214 însă universitatea capătă o Ordo-nanță specială care îi acordă privilegii.

Numărul celor doritori de învățatură era mic și posibi-litatea lor mater. a.e foarte reduse. Viața de student era plină de truda și de greutate: însă dorința de a învăța era tot atât de mare ca și a urmașilor lor ce aveau să locuiască în colegii. Un fapt important în viața universității îl constituie în sec. al XIII-lea așezarea în oraș a diferitelor ordine monacale ca Dominicani, Franciscani, Augustini. Din rândurile acestor prelați se desprind noi profesori, noi înemeetori de colegii.

Mai bine de o sută de ani Oxfordul nu avu clădiri uni-versitare și nici donații nu se făcuseră. În 1249 prelaul William de Durham, care studiasse la Paris, lasă o sumă de bani pen.ru întreținerea a zece studenți în teologie. Cu acești bani, Universitatea a cumpărat un loc și a clă-dii the Great Hall of the University. Apoi s'au găsit și alți dona ori printre călugări. Și astfel numărul lor prin-de a crește. Dar istoria colegiilor începe la 1254 când Walter de Merton înființează colegiul ce-i poartă numele. Studenții trebuiau să trăiască sub conducerea unui supe-rior ales de ei, învățau teologia apoi își luau o diplomă în liere și plecau în lume. Astfel la început colegiile sunt așezăminte religioase, dar scopul principal nu era religiunea ci învățatură și pregătirea pentru viață și pen-tru un serviciu civic.

Lui Walter de Merton i se datorește acest minunat sis-tem de colegii care formează gloria universităților engle-ze. Acea viață în comun fără nici o deosebire de suaviațe socială, strânsa legătură între elevi și profesori cari lo-cuiesc împreună, aceiași iubire de vechi tradiții — întâl-nirile între studenții colegiilor pe terenurile de sport, în sălile de cursuri, și apoi de acolo dela Oxford aceiași strânsă legătură dusă mai departe în viață, în politică, în afaceri, în profesiuni — combinarea disciplinei rezona-bile și a libertății extraordinare.

Exemplul lui Walter de Merton este urmat imediat de episcopul Walter de Stapelton care fondează Exeter Col-lege. Universitatea obține din ce în ce mai multe privile-gii, numărul studenților crește. Diferite studii ca litera-tura greacă, latina, istoria încep a se desvolta, Henry al VIII-lea, Mary, Elisabeth își arată interesul lor. O nouă atmosferă plină de severitate, de învățatură, se accentua-ză din ce în ce mai puternică. În orașul comercial, un alt oraș, acel universitar se ridică. Numărul colegiilor crește, Oriel, Queen's, Magdalen, Christ Church, Corpus Chri-sti, All Souls, St. John, New, Jesus, Penbrooke, cu cape-tele lor, cu camere străme, cu scări întortochiate, cu co-ridoare înguste; închizând tablouri de Reynold's, Gains-bourough, Lawrence, Canaletto și Rembrandt, stăpănesc străzile ca o puternică măturie a trecutului. Între zidu-rite lor, în camerele mici după grațiile groase ale fere-ștelor, tineri iubitori de învățatură citesc cu sârguință și drag buchile cărților. În pitoreștile haine negre cu pălă-ria în 4 colțuri, umblă cu pași grăbiți pe străzile întorto-chiate îndreptându-se spre un bătrân profesor. Azi Ox-fordul este același cași la 1264. Fiecare stradă, fiecare zid, fiecare turn, fiecare piatră vorbește de timpul scurs, de o lume ce nu mai este, dar care trăește în tinerii de azi, care ca și primii studenți poartă haina universitară și pălăria în colțuri, învăță între zidurile aelbrasi încăperi, își poartă pașii prin aceleși coridoare prin care sute de ani au trecut atâtea generații. Se adună pentru masă în sălile gotice și așteaptă smeriți în picioare, ca directorul să spună rugăciunea în latină.

Respectul formelor se păstrează cu sfințenie în toate acțiunile. Așa de exemplu titlul de doctor se conferă după aceiași veche ceremonie. În robe roșii și negre, bro-date cu aur și împodobite cu blană albă, cu pălării de catifea, rectorul universității, vice-rectorul, doctorii în teo-

legte. În drept, în literă, în știință, formează o procreștune solemnă ce se îndreaptă prin străzile înguste spre teatrul Sheldonian. Acolo, în sunetele grave ale orgii, rectorul atîngându-și pălăria se adresează în limba latină spectatorilor.

În această ceremonie simți odată mai mult strâns legate într-un tot viu, tradiția și prezentul. Ce este decât un omagiu adus trecutului, respectarea unor anumite cadre fixe, nec sare dezvoltării în ordine și disciplină a spiritului omnesc.

În mijlocul trecutului păstrat atât de puternic în fiecare loc, însă în ritmul timpului de azi, se dezvoltă tineretul Angliei, ce-ăsenii de mâine. Aici între zidurile vechi, în orele de cursuri, pe terenurile de sporturi sau vâslind se formează caractere.

Din tumultuoasele adunări ținute în acel loc numit The Union, unde în spiritul libertății depline se întâlnesc opiniile, inclinările și temperamentele cele mai opuse, pentru a se discuta importanțele chestiuni ce privesc națiunea, se formează politicienii, oratorii de mâine.

Iar acea Oxford University Dramatic Society, a dat scenelor engleze pe unii din cei mai buni actori.

Un tânăr ce părăsește Oxfordul având spiritul cel mai îndrăzneț, va ști să păstreze respectul formelor.

Poporul de dincolo de mare se dezvoltă în anumite cadre fixe la cădnoșt de orice pericol. Oxfordul crează oament, terenul de joc este adevăratul loc de educație — acolo se perfecționează și se învață regula jocului. S'ar pu'ea spune că viața e un joc în Anglia.

Disciplina, loialitatea, simțul politic, răbdarea, echilibrul, manierele — toate acestea se învață la Oxford. Acolo se duce o existență în comun, este o egalitate de mediu. Azi Oxfordul nu este un loc privilegiat pentru nobili și bogați. Alături de moștenitorul unui dăce sau de fiul unui mare industrial, care pentru a învața trebuie să plătească câțiva sute de lire pe an, găsești fiul unui muncitor sărac, care a ajuns acolo prin propriile lui merite, 50 la sută din studenți sunt bursieri. Și astfel între zidurile vechii universități nu există nici o deosebire. Toți învață să fie cinstiți, să fie umani, curajii la suflet, iubitori de adevăr și de dreptate. Oxonianul de mâine își va aduce aminte mereu de zilele frumoase, ale tinereții acesteia curate, de slujba de dimineață din capela, de orele trecute în bibliotecă de drumurile făcute cu bicicleta, de sporturile în mijlocul naturii. Își va lega aici prietenii care vor dura toată viața și în care ura și invidia nu vor exista. Va pleca cu sufletul îmbogățit, va trece mai departe, se va asvârți în lume. Oxfordul va rămâne mereu acelaș. Generații după generații se vor scurge, toate lăsând câte ceva din viața lor. În liniștea fiecărei nopți ce se lasă din ce în ce mai grea, mai neagră, asupra orașului, mereu clopotul din turnul lui Tom va bate cele 101 loviturile care vestesc s'adunților că porțile colegiilor se închid și că vremea liniștei a sosit.

*

În primăvara sau la începutul verei când privighetorile cântă în parcul colegiului Magdalen, când florile sălbatice înfloresc în pădurea Bagley, când grădinile sunt pline de narcisi, violete, anemone și glicine, în acea Eight's Week când au loc exerciții cu echipa, ce va lua parte la faimosul concurs dintre Oxford și Cambridge. Când străzile sunt pline de jucători de cricket în pantalonii albi și flanele colorate și de vâslasi fiecare purtând pe tricou emblema colegiului, când hall-urile sunt transformate în săli de hal, când bărci cu pânze poartă în lumina aurie a soarelui ce moare băeti și fete pe apa caldă a Cherwell, în acest timp Oxfordul pare o cetate fermecată.

Iar tu s'râin părăsești orașul trecutului și al tinereții — și nu vei pu'ea vita niciodată turnul Magdalen ce se oglindește în apa caldă a râului, sau Christ Church cu faimoasa-i curte interioară, biblioteca Bodleian: una din cele mai bogate și mai mari din lume, capela colegiului All Souls, Balliol primitiv, Oriol încoronat cu jeranum, Merlon cu zidurile-i negre, nici glorioasa stradă High — nici St. Mary cu sculpurile-i măiestrit cioplite, University College cu arcadele-i vechi.

New College, Pembroke, ridicându-și turnurile și zidurile crenelate dintre verzele copacilor și din bogăția grădinilor, nici plimbările spre Godstow și Illey, sau terenurile de joc înflorite de culorile vii ale sepcilor jucătorilor, nici verzele ierbei și foșnetul plopiilor, nici liniștea parcurilor.

Un scriitor

„...Știi ce se numește în medicină șesut cicatrizat? E o piele aproape normală, atât doar că e insensibilă la frig, la cald și la orice atingeri“.

Tuberculoza a cerut tribut greu literaturii noastre și atâtea dintre cele mai înzestrate vârstare l-au plătit cu viața. D. Iacobescu s'a consolatat cu umbra-l soartă și a scos din experiența boalei și presentimentul morții apropiate și acceptate, material liric. — poezia lui fiind prin excelență confesia unui fr. I. C. B. Nemțeanu și-a spovedit amănunțit drama lentei destrămări, depășind-o printr'un surâs superior, fără patetism, aproape ironizând-o. Gib Mihăescu și-a scris o bună parte din nemuritoarele lui romane sau nuvele pe un scaunel așezat pe piept, imprumutat dela Cezar Petrescu, schimbând apoi mesuța asta improvizată de scris cu un birou din Direcția Presei, pentru că până la curat gândă condamnă, să-l omare defnitiu *), iar N. Milcu și Bogdan Amaru au îndurat cu stoicism încercata pasture a fapturii lor, primal, îmi amintesc, pângându-ni-se, în biroul lui Lovinescu, — că i se mărește galerul, că i se lărgesc hainele, iar cel de al doilea a lăsat sfâșietoare măturii epistolare, rezultate din dorința lui de a birui boala și a-și realiza opera și drama neputinței de a nu se putea îngriji din lipsă de mijloace.

D'ntre toți singur lui M. Blecher i-a fost dat să dea piept din greu cu tuberculoza oșoasă și să lupte ani îndelungi, în lăunț aprig de ea. Ca unul alt Prometeu, ea i-a sfâșiat bucată cu bucată măruntaele treptat, pe încetul și — în scurte răgazuri lăsate de dănsa, el căuta să câștige timp, încercând în puțna vreme câtă îi mai rămânea de trăit, să smulgă vieții și sufletului îndolat experiența acumulată de o sensibilitate încordată la maximum și trăind totul cu intensitatea celui ce știe că va să consume febril și sintetic — în mai puțin de trei decenii — ceea ce altora le e dat pentru o viață întreagă...

Prima carte a acestui singur scriitor, cu titlul sugerând plastic conținutul „Intâmpăr: în irealitatea imediată“, e Jurnalul obiectivat, adică avind un caracter impersonal — al unui personaj ce pătrunde până în intimitatea lucrurilor și a ființelor, care trăește totul în sine cu o intensitate maldăvivă, transmițând aceiași intensitate și lucrurilor din jur, însuflețindu-le, făcându-le să facă parte din viața lui. Pentru descrierea acestor stări, Blecher folosește un scris ce acuză o logică a ilogicului, o organizare rațională a iraționalului — în prima parte a cărții — un joc pe frânghia elastică a absurdităților. În nararea unor întâmplări întru totul gratuite, ce obârșesc din substanța medulară a însului născut cu un morb destructiv în sânge, ce îl sensibilizează la extrem, iar în partea a doua a cărții, în care zugrăvește, cu o pensură muiată în apă tare, neverosimile întâmplări, isurări și aventuri din copilăria și adolescența sa, M. Blecher aduce o rară, o neomenească luciditate și putere de a desvălui cele mai năstrușnice și mai extravagante evadări ce le poate imagina un tânăr bărbat.

Facuțea de a abalza cu detașare și uneori cu umor stări hilare și groțesti, puterea de a da în v'leag cu cruzime întâmplări ca aceea unde descrie scena când își apăsa obrazul pe un covor vechi, s'mșind că îl intră țepii în față, se lasă până sângeră, pentru ea duvă aceea să-și bată joc de figura lui sângerată, comparând-o cu Țarul însângerat în urma unui atentat, ducându-și mâna la fațea sau descrierea minuțioasă și admirabilă a unor acte gratuite, ce urmăritrea unei femei întâlnite pe stradă ori în ea acasă și apoi ingenușchiera în grădină într-o atitudine de extatică adorație — învederează reacțiunile unei structuri congenital minate. Sunt avatarurile unui om înleștat pe patul procustian al unei boale cumulate și căutând cu orice preț s'o birue — sporadic — prin derivate, s'o depășească.

Încordarea, străduința aceasta de a-ți depăși mormântul fiziologic răvna continuă de a fi un om normal și sănătos ca și ceilalți, — dă o exacerbare a simțurilor; însul dobândește simțuri și antene noi, cu cari e în stare să perceapă ceea ce oamenii normali nu percep. Simțămîntul neputinței și anormalității, a pieririi inevitabile, îi îmboldese la gesturi absurde, ilogice, la acte enorme, abracadabrante

*) A murit de o tuberculoză renală.

apanajul eroului din „Intâmplări în irealitatea imediată“. Numai boala și simțământul morții latente, implacabile, poate da virulența analizei în care să-ți ironizezi, să-ți batjocorești tu însuși faptele, actele, tot timpul cu o degajare ce dă corosivei analize o patimă de recă, de crudă obiectivitate, — ca de pildă pagina aceea rablesiană a plimbării prin târgul de vite, când eroul se înămoalește în bălegarul și glodul pieței, se bălăcește în voe în el, se afundă până la glesne în impuritățile maidanului, pentru ca apoi întors acasă să încerce să se sinucidă.

Negreșit, Blecher a avut predilecție pentru un sector al morbidului, dar nu morbidul putrifacient, ci morbidul firilor ulcerate de desnădejdea ireversibilității lucrurilor, — a sufletelor bântuite de stări crensculare, în care se adânceste sentimentul profunde inutilității a universului, după însăși expresia eroului din această carte.

Marcel Blecher avea preafacție pentru această latură a morbidului și a macabruului intrucât asta era ca să zicem așa viziunea lui de viață care s'a petrecut sub o aură artistică, ceva de purul între vis și trezie a unui îns destinat dela naștere unor suferinți îngrozitoare. Structura asta l-a dat și înzestrarea de a reînvia lucrurile moarte, așa spune un meșter în făurirea naturilor moarte dar ele străbătute de un fluid nervos, electric însufletitor, ca tot ce a scris Blecher: descrierea bălciurilor a panopticumurilor, a străzilor citadine.

„Înimi cicatrizate“ opera lui cantată este scuduitoarea povestire a martirajului unor tuberculoși oșoi dintr-un sanatoriu maritim, cari duc o viață proprie și complită cu universul lor, dacă viața se poate numi paradoxul de a nu fi cu desăvârșire viu — ceea ce e cazul cu mulți dintre pensionarii dela Bereck — și a trăi totuși... Imobilizați ca niște mumii vii pe câte o gutieră în care zac luni de zile, uneori și ani înmormonați în carapacea de ghips până ce trupul lor se mucește, se acoperă sub ghips de straturi de murdărie și iar, bolnavii aceștia se iluzionează că pot evada din atrocea categorie de viață în care intră de cum li se aplică ghipsul și sunt purtați pe brancarde de către brancardieri.

Îndurând chinuri fizice mai presus de ce poate născoci închinarea unui om și suportând încercări înnebunitoare de elintire în propriul lor corp, ei se mângâie cu nădejdea evzării în dragoste. Și poate pentru că durerile sunt atât de crâncene, se poate explica și fuga frenetică în aventura erotică și obsesia sexuală. Năzulta iubirii constituie insule paradisiace de eufuzie, materializată „uneori, chiar în iubire fizică. — câtă iubire fizică pot săvârși acești bolnavi izolați trupește de zeci de kilograme de ghips!

Și se întâmplă câteodată în această carte într-un totuși stranie ca între un tuberculos și o femeie sănătoasă să poată totuși avea loc o dragoste adevărată, cu efecte distrugătoare însă asupra insei țefere și care atinge la un acces de semi-demența, cum e întâmplarea dintre Emanuel și Solange. Și în sensul ăsta este impresionant devotamentul bolnavilor însănătoșiți, care simțindu-se declarați și nefiind în stare să se mai întoarcă la viața lor de dinainte, se consacră câte unui suferind din sanatoriu.

M. Blecher, precum arată nenumăratele pagini din acest roman a fost și un remarcabil naturist prin capacitatea de a surprinde sufletul peisajului și-a-l zugrăvi net și minuțios cu câte un adjectiv rar și plin de sevă — încadrând în natură ororile boalei și ale morții.

Din infernul acestei trăiri, a unei lumi în care predomină spectrul fiziologiei, autorul a realizat o carte uluitoare, de halucinantă viziune și poezie — prin încercarea de a purifica abjecția condiției în care trăiesc eroii povestirii sale, prin sublimarea acestei abjecții.

Pe lângă scrisul învederând un scrupulos artist, un remarcabil stilist prin spiritul economiei verbale, care prin expresii proprii pregnante amintește cunoștințele agonizante de chimist, — se știe că Blecher a fost chimist, — cartea aceea atrage și cucerește și prin Simțul de umor prin care autorul încearcă să depășească latura tragică a existenței sale — dar ea te face mai cu seamă să participi cald la patimile îndurate de personajele ei.

Să poți desvălui cu răceala și analiză cu detașare hilarul și grotescul de sub cea mai teribilă suferință, să poți râde când ești încă sub imperiul unor neomenități, unor grozave chinuri, iată ce constituie o adevărată biruință asupra aprigei fiziologiei nota dominantă a acestei unice și sfâșietoare cărți.

Mamei mele *)

— EDGAR POE —

Pentru că sunt sigur că sus, în Ceruri,
Ingerii, vorbindu-și dulce și încet,
N'au putut să găsească printre cuvintele de iubire
Unul mai cald și mai pios decât acela de Mamă,
De aceea, demult, te-am numit cu acest cuvânt,
Pe tine, care mi-ai fost mai mult decât o mamă
Și care te-ai statornicit în sanctuarul sufletului meu
De când moartea l-a răpit pe-al Virginiei mele.
Mama mea, propria mea mamă, moartă de timpuriu,
N'a fost decât numai a mea; pe când tu,
Tu ai fost a aceeaia pe care-am iubit-o atât de mult, și astfel
Mi-ai devenit mai scumpă decât mama pe care-am cunoscut-o,
Mai scumpă decât tot ce există pe lume,
După cum soția mea mi-a fost mai scumpă
Decât însăși bătăile inimii mele.

AL. T. STAMATIAD

*) Maria Clemm, cu a cărei fiică, Virginia, Edgar Poe se căsătorii în 1836.

Musca Tse-Tse

Credeam că negrii plâng cerneală dar lacrimile mele tot în-
colore și sărate
au curs când au aflat despre febra domnului inginer;
atunci boala somnului se întindea pe ecuator cu ondulări
de omidă
și calea ferată neispăvită își smucea bruse șinele către cer.

Eu dormităm ca apa în țevile subterane de plumb
și nedumerit asupra luminii: era stea ori semnul de la
canton?
Dar tot întrebând, am văzut negrii încheind un ospitel murind
ce ilustra pe oaza din Congo tot ritmul ei monoton.

Se făcea că mă șerpuiau brațe fierbinți de fecioară africană
pe care o chemam când a'bii imi dădeau cu deasila rom;
în aceeași dimineață pe pământul acesta negativ
se contura vag misterul că făcusem moarte de om.

Aștrii erau după atlas un multiplu alfabet grecesc
în care am tras la întâmplare ultimele gloanțe dum-dum
fiindcă prin stelele de întâia mărime ingerii priveau în-
diferent
cum drama se desfășura teatral la un capăt metalic de drum.

Se găseau nenumărate ființe albe și negre ca pionii de șah
în care Moartea își sculpta profilul pe fiecare din fețe;
cum ieșea sabia încet dintr'o teacă așa ieșeau afară din ele
rămânând înfipite în somn din cauza muștei tse-tse.

Zorile purtau pe bună-dimineața brațelor de flăcări
spiritul matematic al domnului inginer sustras din inventar
aplădat de Majestatea Sa Africa din tamtamuri cu o mână
iar cu alta muțată în gură încerca febra discului solar.

CONSTANT TONEGARU

Din volumul Plantații, premiat de „Fundațiile Regale“.

VÂNT DE P

— NUVE

Ileana Voicu adusese cu ea în birou toată copilăria și adolescența lui Victor Culbecea. Încăperea se umpluse cu o lumină nouă, care curgea peste sufletul lui ca o ploaie de polen peste caliculi deschis ai florii. Simțea într'insul frezământul amintirilor care se redesteptă după perdeaua neagră, arborată ca un doliu pe poarta vieții la care bătuse, fără să se deschidă. Până în clipa în care intrase Ileana Voicu în birou, deși trecuse atâta timp de când erra numit și venea la serviciu, Victor Culbecea era mereu în suflet ca impresia că încă se află în fața acestei porți, într-o așteptare lungă și tristă. Plutea peste fiinta lui o tristețe și o îndoială că va rămâne aici, când visul lui era dincolo, spre culmea pe care-l împinsese avântul adolescenței... Dar, după clipa în care ea intrase în birou, imaginea de aproape se îndepărtă și cea de departe se apropie, așa cum se întâmplă cu aceeași imagine privită prin lentilele mici și mari ale unui binoclu. Poarta în fața căreia așteptase atâta, se îndepărtase brusc, — în schimb, culmea spre care năzuia era acum aproape, strălucind în soare, sub limpezimile cerului. Trecuse pragul... Trecuse pragul...

Trăia amintirile la cel mai înalt grad al intensității lor. Era uimit că, după un somn atât de greu, letargic, încât le crezuse moarte, ele aveau o viață atât de plină și de frenetică...

În povestea întâlnirilor lor din copilărie și jocurile din casa directorului, a liceului internat din Iași, cu o precizie care scotea exclamații fetel.

— Ce memorie extraordinară ai! Eu am uitat aproape totul.

I-ar fi spus că e o flacără în sufletul omului care le revine pe toate, dar nu voia să se pripească. Ea uitase sau nu voia să-și aducă aminte?! Avea amintiri atât de puține! Se luminău atât de greu în sufletul ei imaginile scufundate în noaptea trecutului!

El privea în sufletul lui ca într-o oglindă vrăjită care aduce într'însa imaginile lumilor nevăzute. Își spunea că toate acele legături și fapte întâmplătoare, care apăreau și dispăreau în ceață, au fost semnele predestinării, pe care le descifra abia acum cu o bucurie și o încântare care nu s'ar fi luminat într'însul atunci, când ființa-i era încă amorfă.

Ileana Voicu nu bănuia emoțiile pe care le deslănțuse în sufletul lui Victor Culbecea apariția ei în birou.

Pentru ea Victor Culbecea era o prietenie veche, de dincolo de majorat, o imagine a copilăriei cu conturul aproape șters, o monedă arhaică depe care rugina a mâncat efigia și inscripția, pe care o desgroapase tatăl ei de sub frunzele putrede ale atâtor amintiri îndepărtate, unele scufundate în oceanul uitării. În ziua când el îi adusese vestea nimirii în Ministerul cel nou, adăogase:

— Îl vei întâlni în Minister și pe Culbecea, Victor Culbecea, un fost elev al meu dela Liceul Internat din Iași. Te-ai jucat cu el când erai mică...

Deschise ochii a uimire. În amintirea ei se amestecau mai multe chipuri de elevi de liceu îmbrăcați în uniforme negre cu froturi roșii. Care era elevul pomenit de tatăl ei? Toate pluteau în ceață. Apoi imaginea lui se desprinse din neguri și se lumină.

— Cred că nu-l voi recunoaște și nici nu mă va recunoaște... și-a zis Ileana Voicu...

Dar, când au fost față în față, chipul bărbatului dinaintea ei s'a suprapus perfect pe acea imagine a amintirii din copilăria îndepărtată. Era el, îi cunoștea.

Se bucurase că întâlnise un om cunoscut într-o lume necunoscută. El îi va ajuta să cunoască lumea aceasta...

Crezuse că contactul se va face ușor, era ceva natural, un om își ocupă locul în viață, așa cum un spectator își ia în primire scaunul numerotat cu bilețul primit dela casă. Incidentul penibil cu Sanda Neguț — afase mai târziu că așa o chema pe fața aceea înaltă și slabă — și primirea rece, chiar ostilă din clipa intrării ei în birou, nu lăsaseră urme; o contrariaseră, atât; le crezuse efemere, trecătoare... Dar nu trebuia să treacă multe zile și-și dădu seama — și începu să fie desamăgită — că în biroul în care intrase era o familie mai veche, omogenă, cu o viață armonioasă, cu secrete, cu obiceiuri intrate în sânge. Venise ea, o străină, o intrusă.

Își mărturisea nedumeririle lui Victor Culbecea și ei lupta s'o convingă că-i o impresie greșită. Toate funcționarele din birou erau fete bune, bune camarade și n'aveau nici un motiv s'o urască.

— N'au de ce te ură... îi spunea el. Aici în birou nimeni nu face nimic. Dacă am avea de lucru și te-ai distinge prin muncă, prin pricepere, înțeleg... invidie, egoism, răutate... Dar așa? N'ai luat locul nimănui... Suntem toți la fel... Avem aceleași datorii și aceleași drepturi... Suntem egali...

— Avem însă și suflete... te înconjoară inimă tinere...

— Ți-am spus-o de nenumărate ori, pentru ele n'am fost decât un bun camarad... le-am spus-o și lor...

— Ar fi trebuit să ne prefacem că nu ne cunoaștem. Ar trebui să ne vorbim mai puțin... Făci fetele să sufere... Cred

că cel puțin jumătate din câte sunt în birou au sperat... poate te și iubesc sincer... Să nu mai plecăm împreună...

— Mă superi dacă vorbești așa... nu sunt un om liber? nu sunt stăpân pe actele mele? pe viața mea?

Plecău mereu împreună... Când ieșeau pe ușa biroului, simțeau în spate privirile de foc ale celor care nu plecau înainte numai ca să fie martore încă odată la plecarea lor vinovată. Înainte ca ei să fi în his bine ușa, șoptele se repezeau unele spre altele ca niște tăiușuri de săbii.

— Nu se poate să nu fie ceva între ei... spunea Aurelia, Vântu cu un zâmbet răutăcios, privind-o în fugă, cu coada ochiului. pe Sanda Neguț.

... În drum spre casă trec pe la Minister, pe la Madi și-o iau. Madi a rămas aceeași, numai spalmele din sufletul ei, că va rămâne fată bătrână, au crescut...

— Ți-l prezint pe domnul Victor Culbecea, Madi...

— Magda Cantemir... își rostește numele întreg Madi și privirile ei se opresc uimite pe chipul bărbatului din fața ei, parcă ar fi primul bărbat pe care-l vede de când e pe lume.

— De unde-l cunoști? o întreabă pe Ileana, cu atâta surprindere în glas, încât Victor Culbecea nu știe ce să creadă și râde.

— De unde-l cunoșc? E colegul meu de birou... e și ieșan... ne-am jucat împreună în copilărie... A făcut liceul și universitatea la Iași...

— Nu mai spune!

Miarea lui Madi e în creștere... Numai vorba îi scade și devine șoptă.

— Și te conduce până acasă?

— Sigur!

— Te-a mai condus?

— De multe ori...

— Pe mine nu mă conduce nimeni... zice ea pe un ton în care tremură p'ânsul copilului sărac căruia Moș Crăciun, darnic cu cei bogați, nu i-a adus nici o jucărie...

Ilenei Voicu îi pare rău că a spus prea mult. De unde a apărut în sufletul ei acel sentiment de îngâmfare că poate face caz că e în tovărășia unui bărbat?... Și în fața cui? A lui Madi? Obrajii îi s'aprinde de rușine, de silă de sine.

— La revedere, domnule Culbecea... se întoarce ea brusc și-î întinde mâna, pe care el o apucă fără să-și dea seama ce face, zăpăcit de gestul ei neașteptat; apoi o prinde pe Madi de braț și o trage după ea. Madi se lasă dusă, dar, tot la câțiva pași, întoarce capul privind spre omul rămas în mijlocul drumului, pironi tlocului, prost.

După ce-au ocolit primul colț de stradă și nu-l mai vede, Madi vrea să-și oprească prietena, o strigă, dar Ileana nu aude.

Așa au mers până acasă. N'au schimbat o vorbă, deși Madi avea întrebări de pus! O speriasse tăcerea Ilenei.

Acasă, Ileana o țâri de mână până în camera ei și aici, după ce închise ușa, se întoarce spre Madi și, privind-o adânc în ochi, o întreabă:

— Madi, îți place bărbatul pe care ți l-am prezentat?

— De ce-mi pui întrebarea aceasta, Ileano?

— Răspunde-mi la ceasece te întreb, Madi, îți place sau nu?

— Da, nu știu, de ce?

— Asi vrea să-ți viu în ajutor. Ce-i cu tine? Nu ești în stare să câștigi simpatia unui bărbat... Proastă nu ești, urâtă nu ești... La tine, la Minister, nu sunt bărbați?

— Puțini și toți ocupați. Când m'am prezentat la serviciu, toți mi-au dat târcoale, amatori de o aventură sentimentală. dar când șiau dat seama că sunt o fată serioasă, au bătut în retragere. Râd de mine că sunt așa...

Glăsu' lui Madi scade și tremură de indignare, de scârbă.

— Nu mi-ai spus nimic...

— Nu ți-am spus, ca să te las să crezi, că poate... e ceva...

Mi-i rușine că nu se uită nimeni la mine, că sunt singură...

— Madi! o strigă Ileana și-i cuprinsese umerii, o strânge la piept.

— Așa am să rămân, o știu... șoptește Madi pîntre sughițuri de plâns. Am să mor fată bătrână... Dece Ileana, dece? Nu-

RIMAVARA

. A —

de MIHAIL ȘERBAN

doar cea mai pocită dintre toate fetele. Fată bătrână! așa-mi zic la birou, când nu sunt de față.

— Ești exagerată, Madi! De unde știi că-ți zic așa?...

— Într-o zi când am intrat, i-am surprins vorbind: aia bătrână... tocmai spunea unu!

— Poate nu era la adresa ta... Ești prea bănuitoare...

— Când intru, întrerup vorba și-si lasă nașurile în hârtii. Le surprind pe celelalte funcționare făcându-și cu ochiul, schițând semne misterioase pe la spatele meu...

— Madi, ți se pare... ești prea susceptibilă, te poți îmbolnăvi... Dar e adevărat ceceai spui, colegile tale o fac numai din răutate, din invidie. Nu-ți da nimeni câți ani ai, peri mai tânără cu zece ani!

— Zău, Ileana? tremură Madi, cu chipul luminat deodată de un surâs fericit.

— Nu te mint, Madi. Oamenii sunt atât de răi. Ii înrăește viața, neajunsurile, desamăgirile, mulțumirile altora. Ce-i viața pentru fiecare din noi, decât o goană nebună, de a lua înaintea altora... Știpe mine, când m'am prezentat la birou, m'au primit cu ură parcă. Întăiu n'am înțeles de ce, apoi mi-am dat seama. În biroul nostru în care eu sunt a zecea funcționară, nu este decât un singur bărbat... Am nimerit în toată lupta dintre celelalte de a-l câștiga. Când ele au văzu că-l mai ști cunosc, ura lor împotriva mea a crescut... Fiindcă ele cred că au pierdut lupta, că eu și Victor Culbecea ne...

Ileana Voicu s'a oprit brusc. Cuvântul care trebuia să urmeze apără în mintea ei ca o fărâșă neașteptată, care o înspăimântă. Lumina și căldura ei se împrăștia fulgerător în toată ființa. O simți mai ales arzându-i fața, parcă i s'ar fi aplicat pe chip o mască de ceară fierbinte.

— Nu, nu-i adevărat... sări ea pe se cuvântul acela, care arse numai o clipă cu pâlălae mare și se stinse.

Ochii lui Madi crescuseră. O privea pe Ileana fix și adânc în ochi, vrând să citească din inima prietenei sale. În clipa următoare, ea vorbi cu un somnambul:

— Ileana, tu îl iubești pe Victor Culbecea...

Isbucni într'un plâns nervos.

— Madi, nu-i adevărat, suntem numai colegi de birou și puțin prieteni, o reminiscență a jecurilor din copilărie... E tovarășu, singurătății mele, a izolării în care sunt forțată să trăiesc, în biroul în care priviri dușmane îmi urmăresc fiecare mișcare, fiecare gest. Poate în sufletul lui să fie și altceva, dar eu nu-i port decât prietenie...

Tăcerea din jur le acopere ca un clopot uriaș. Amândouă privesc în gol, parcă ar urmări succesiunea fulgerătoare a unor imagini cu viața de-o clipă, pe care nu le văd decât ochii lor.

— Madi, spune Ileana într'un târziu, am să-l rog pe tata să te mute în Ministerul cel nou. să fim împreună...

— Cât de bună ești, Ileana! îi răspunde Madi... îmbrățișându-o.

A doua zi, când a intrat în birou, Culbecea era cu privirile îndreptate spre ușă. O aștepta. Și ea ceti în ochii lui atâta umirire și nedumerire, încât îi veni să rătădă, deși tot drumul se gândise ce atitudine să ibă față de dânsul și se hotărîse să fie cât se poate de serioasă, ca să-i paralizeze întrebările iscoditoare. Nu era obligată să-i dea socoteală! își argumentase. Dar, văzând-o rătăcind, Culbecea se lumină la față și își răsă și el. Râdeau ca doi copii, complicități la o poznă. Faptul nu scăpă atenției încordate a celor din birou, care erau numai ochi și urechi, când Victor Culbecea intra în birou și se apropia de Ileana Voicu. Râsul lor cu înțeles provocă foșnete în birou, parcă s'ar fi aruncat praf de scârpinaț...

— Să știi să c'a făcut... îi șopti la urechea Eugeniei Banea, Aureliei Vătu, care-și apăsă palma pe gură ca să nu rătădă în hohote, cum avea obiceiul.

— Eu cred că s'a făcut mai demult...

Hohotul de răs împinse palma și umplu biroul. Toate privirile se întoarseră spre cele două...

— Spune-ți-ne și nouă de ce iădești, să rădem și noi... zise Tuca Ionescu.

— Rădem și noi de ce vedem... răspunde Aurelia Văntu.

— Nu de ce vă aduceți aminte, ca proștii?...

Biroul se umplu de voce bună și larmă

Când Ileana Voicu se așeză pe scaun, la acelaș birou cu Victor Culbecea, acesta o întrebă în șoaptă...

— Spune-mi ce-a fost ieri?...

— Nimic... O toană...

— Nu te-am bănuit cu toane... Imi pari o filnță foarte echilibrată.

— Aparențele înșală...

O privea în ochi. Ea își dădea seama că el mai avea și alte întrebări în gând, și, pentru întâia oară era curioasă să le afle, dar el nu i le mai puse.

Sufletele lor aveau acum alt pălpăit, care aprinsese între ei o lumină nouă, stăruitoare, ca a primăverilor, care sărută petelele florilor și le deschide.

Nu mai era nevoie să-și vorbească, ca să știe unul despre altul mai mult decât știau altădată. Se înțelegeau din priviri.

Pe drumul pe care mergeau, dusă ca de o vrajă, nu apărea nici o lumină. Dacă ar fi apărut și s'ar fi oprit pentru o clipă, s'ar fi ridicat întrebări și nedumeriri într'însa. Uneori își zices că și-a pierdut mințile, dar nu avea voința să și le caute; alteori constata că nu mai e ea, dar nu avea puterea să fie lar ea.

Atunci, după convorbirea cu Madi, îl rugase pe tatăl ei s'o mute în Ministerul cel nou și el îi promisese. Ua ase. Într-o zi, venind acasă, Madi se repezi înaintea ei, fluturând o hârtie deasupra capului.

— Mi-a venit transferarea la voi... strigă ea, veselă cum n'o văzuse demult.

Ileana simți o strângere de inimă.

— Mă bucur, Madi... zise ea, fără convingere. Madi era atât de entuziasmată și de sgomotoasă, încât nu observă răceala prietenei sale. Sărea prin casă, cânta.

— Transferarea e pe data de întâiu... Mai sunt câteva zile. Ileana și vom fi împreună...

... Când se întâlniră, în drum spre Minister, Victor Culbecea înțelese că Ileana duce povara unei greutăți nemăsurate. Dar, mai înainte ca el să-l întrebe, ea îi spuse:

— Știi, că de pe ziua de întâiu, vom avea o colegă nouă de birou.

— Bucuria celorlalte... glumi el. Cine-i?

— Madi...

— Madi, prietena ta? întrebă el, pe un ton plin de mirare

— Da. Nu-ți pare bine?

— ?!... Cu-becea ridică din umei, fără să răspundă.

— Nu-ți place Madi? îl întrebă Ileana, îmbujorându-se.

— Mie nu poate să-mi placă două fete deodată. Imi place alta...

Cum mergeau pe stradă, întoarse capul și o privi. Ea se roși și mai tare și clipi des. Și el avea un curaj nebun...

— Nu mă întrebă care altă fată îmi place?

— Nu te mai întreb... Cred că știu...

Nu s'atingeau, dar parcă mergeau ținându-se de mână și contactul făcea să circule între inimile și trupurile lor o boare caldă, amețitoare. Nu simțeau nevoia să-și spue vreun cuvânt, parcă și-ar fi spus totul. Peste ei și în ei plutea o pace luminosă, din care începuse să clipească isvorul aitei vieți... Adia peste inimile lor vântul cald al primăverilor...

A f i ș

Dumnezeu este un curier între mine și plante, numai că uneori se rătăcește pe drumul pădurilor și câteodată mă așteaptă la capătul celor 24 de ore, acolo unde mi se 'ntălnesc cele șase amante.

Alteori, îl surprind bălăcindu-se 'n fluviul, care curge prin mine sau privind cu luneta, inima pisicii spânzurată de cer; oricum, e prea ocupat, totdeauna și poate de-aceea n'are timp, când îi cer să transporte la cel mai aproape spital, copilul muncitorului de-alături, bolnav de pojar.

Duminica (fapt stabilit) pictează icoane, din care sfinții privesc lateral, calculat și cuminte; copiii n'au voie, când se uită la ele, să se gândească la pâinea, care le trece prin minte. Dar vă asigur, că la viitoarea 'ntâlnire n'am să mai uit să-i prind lui Dumnezeu, cu un ac, un afiș în spate: „Noi nu mai vrem decât pâine și pâine, ca s'o stropim cu puțină dreptate!”

BEN. CORLACIU

MENTIUNI + CRITICE

de PERPESSICIUS

MIHAIL SADOVEANU: Anii de ucenicie, „Cartea Românească“

Anii de ucenicie, ultima din lucrările d-lui Mihail Sadoveanu, apărută de puține luni numai și din care multe capitole s'au tipărit în „Revista Fundațiilor Regale“, constituie înțâia încercare de a sistematiza materialul biografic și documentar, ce însoțește, explică și uneori amplifică miracolul sadovenesc la care literatura noastră contemporană asistă, cu inepulzabilă uimire, de o jumătate de veac aproape. Mărturii fragmentare, incredințate fie anchetatorilor literari (rețentul interview acordat d-lui I. Biberi, pentru „Democrația“ e unul din documentele ce mai revelatorii), fie paginilor solemne ale discursului de recepție academică din 1923, fie, oarecum prin mandat, introducerii celor trei volume, până azi apărute, din ediția definitivă dela Fundație, au fulgerat de nenumărate ori peste genunea cu misteruri din care s'a înălțat, statornică și complexă, una din cele mai armonioase și mai unitare opere din literatura noastră. Cei doi cititori de lungă dată, al acestei opere, la a cărei geneză continuă am asistat mai dintru început, nu ne-ar fi greu să sustinem că cea mai prețioasă din biografia acestei opere, cu vârste și peisagiile ei succesive, ne e cunoscută, dela melancoliile romantice ale „Soimilor“, vechi de patru decenii până la sborul enigmatic și turburător, de-acum douăzeci și mai bine de ani, al „Cocostărcului albastru“ și dela expediția nevorosimilă a abatelui Paul de Marenne, din „Zodia Cancerului“ până la aventurile eroice și sentimentale ale fraților Jderi, din poemul domniei lui Ștefan cel Mare. Pe vrăjitorul acestei neobosite și feerice creațiuni, a e cărei farmece creșteau în raport cu anii și a căror alchimie stilistică își adăuga tot alte și noul meșteșuguri, l. simțeam prezent în fiecare nouă povestire și'n fiecare din prestigioasele înălțate frumuseților naturii, ceace nu înseamnă că legendele câte cir ulau pe seama lui ne erau indiferente și că rarele lui aparițiuni, printre noi muritori de rând, nu erau adevărate sărbători ale sufletului. Mi-l amintesc, între altele, la una din acele sezători literare, din vremea adolescenței noastre, când în tovrășia lui Iosif și Anghel, cărora le închină pagini atât de duioase, în amintirile acestor „Ani de ucenicie“, cutreera țara dela un capăt la altul, poposind și'n târgul nostru de provincie, la vestita schelă de Dunăre, a

Brăilei, din care autorul Kirei Kiralina, generosul cavaler rătăcitor Penait Istrati, nu evadase încă dar pe care avea s'o celebreze, cu mult mai târziu. Dacă, sub raportul poeziei, versul melopeic al lui St. O. Iosif câștiga inimile ascultătorilor (cu toate că mas-a demoniacă a lui Dimitrie Anghel și stihul lui de violoncel dezacordat nu ne-au tulburat mai puțin la vârsta aceea), lectura d-lui Mihail Sadoveanu, în schimb, cu verbul ei potolit, cu inflexiunile ei mai dulci ca miambalul și cu inoentul ei umor de calitate smulgea, indiferent de poveste și dincolo de ecoul aventurii, unanimitatea. „Singura mea însușire artistică de care sânt sigur e lectura“ scrie, cu vânovată modestie, despre sine și cu prijeul stagiului dintre 1901—1903, la Folticeni d. Mihail Sadoveanu și adevărul este că orgoliul acesta apare întru totul îndreptățit. Ceeace și mai învederat se arată în paginile în cari d-sa relatează o experiență, în mediul rural, cu lectura „amintirilor din copilărie“ ale lui Ion Creangă, despre care pe bună dreptate înseamnă că „nu-i un scriitor popular, ci un artist“, în înțierea căruia se cere „un celtor întrucâtva evoluat“. Lecturi sporadice la microfon, precum deunăzi în conferința despre Taras Sevenco, arată că magia verbului sadovenesc nu și-a pierdut nici un grăunte din strălucire, că scrisul său, ca vinul vechiu, și-a sporit puterea și aroma și că, urmând sugestiei versului francez, d-sa se întoarce cu vădită plăcere la iubitile d'ntăiu, la anume preferințele ale tineretii d-sa'e literare. Conferința despre Taras Sevenco se încheia cu două excelente tălmăciri în versuri, din poemele celebrului rapsod ucraïnian și astfel de acorduri ritmice consună cu tot ceace *Anii de ucenicie* înregistrează în planul acesta, al exercițiilor poetice, fie originale, fie tălmăciri, la d. Mihail Sadoveanu. Revistele debuturilor sale literare, dintre 1897—1900, sau cele, așa zicând, confidentiale păstrează atari producțiuni versificate și d. Mihail Sadoveanu nu pregetă să transcrie, din memorie sau de pe file regăsite, crâmpes, de cele mai multe ori, umoristice. Alteori, textele sunt cu totul inedite, precum cele șase versuri dela începutul epizodului lui Aristeu din Virgiliu, consacrat memoriei d'as'ălului său de latinește Xenofon Gheorghiu sau „Tragediile Galatei“, poem eroic-comic

în cinci cânturi și două mii trei sute de versuri, în care se povestesc pe-ripetale unei escapade studențești, de care se leagă nu numai un bun număr de stihuri, mai puțin „veste“ de cât le socotește d. Mihail Sadoveanu, dar și câteva figuri, unele sim-nistre iar altele comice, din galeria dascăilor Liceului Național din Iași, pela 1900. Și pentrucă am amintit de dascăli, ar fi poate locul să precizăm că, documentar prin excelență, *Anii de ucenicie* rezervă și acestui capitol al biografiei scriitorului, multe din paginile cele mai evocative, în cari spiriul de justiție și de grațitudine plătește fiecăruia după ale sa'e. Dela institutorul său de clase primare, Busuioac și până la Burlă, filologul sau Bădărău, politicianul, și unul și altul atât de alterați de legendă, aquarela d-lui Mihail Sadoveanu nu-și crută nuanțele după cum alteori și având să înfățișeze alte ipochimene, mai puțin grațioase. Folosește apa tare a gravorului. Și mă gândesc în deoseb. la portretul profesorului de matematici, Lucescu, „tercarea“ liceului și unul din cele mai crude, prin chiar sobrietatea lui, greu ca o lespele de mormânt.

Un alt capitol, cel mai bogat destigur, al amintirilor „anilor de ucenicie“ este acela în care sunt înfățișate faptele de litere, condițiile în cari s'a format și a prosperat scriitorul, tribulațiile autorului, hărțuit între Capitala tentaculară și raful folticencian, revistele la cari a colaborat, prietenii literare, marile teme ale scrisului său, țărănul și natura ș. a. m. d. La dreptul vorbind, volumul întreg, cu toată diversitatea lui aparentă, se zidește pe o singură axă, aceea a „educației literare“, în sens flaubertian, a scriitorului Mihail Sadoveanu. „Căutând a stabili în trecut, notează d-sa către începutul confesiunilor sale, raportul dintre pasiunea mea cinegetică și primele manifestări literare, găsesc că întâi a fost vânătorul și pe urmă a venit literatura (subl. ns.). E foarte probabil că prima pasiune mă-a luminat înțelegerea și a chemat pe cealaltă“. Insemnarea se referă la întâiile impresii legate, la vârsta de doisprezece ani, de natură și de tiranica ei majestate și observația ră se pare demnă de reținut. Este ea, oare, valabilă și pentru ceilalți, descripivi și poeți ai naturii din literatura noastră? S'ar părea că da, cu toate că exceptând pe Odobescu, a cărui aplicație cinegetică se cuvine primită sub beneficiu de inventar, nici Deavrancea, nici Calistrat Hogaș, nici d. Emanoil Bucuța nu știm să fi practicat cultul acesta al Lăanei. Dar oaca n'au fost vânători, au fost drumeți pasionați, cum dovedește opera lui Calistrat Hogaș sau aceea, și mai semnificativă și cu multiple reflexe drumețești, a d-lui Emanoil Bucuța și în felul acesta au pătruns de timpuriu și cu temeritate în sanctuarul naturii. Contactul acesta de timpuriu cu natura, grație peregrinărilor cinegetice și comuniunea cu aspectele infinite ale variatelor ei peisagii sunt atât de puternice la d. Mihail Sadoveanu și urmele lor atât de durabile, încât pagina ce le tălmăcește este una din cele mai patetice din câte a scris, în lunga sa carieră literară, autorul „Baftagului“. Cu toate că scrisă în plină maturitate, frăgezimea ei nu

poate veni decât din tiparul neșters, al primelor impresii, de copilărie miraculoasă. „M'a interesat, zice d-sa, totdeauna orice peisagiu în orice împrejurare și în orice clipă a vieții, fără să mă obosească, fără să mă plictisească; m'a interesat nu cu voînța mea, ci numai printr'un fenomen de participare, osmoză și simbioză.

Mă încorporez lucrurilor și vieții, am simțirea că totul trăește în felul său particular: brazdă, stâncă, ferigă, tușiș de smeură, arbore și tot ce pare nemiscător: faptul de a avea asemenea cunoaștere mă face să iau parte la viața tainică a stâncii, arborelui, smeurii și ferigii. Cu atât mai vărtos alianța aceasta a vieții nenumărate se manifesta între mine și sălbăticiuni — zburătoare, găze și fiare; între mine și apele care curg, palpită ori întind luciduri neclintite în soare și primesc în afundul lor rumeneala lunii pline. Iepurele care pornește de pe un hat, cu urechile date pe spate, și se salvează în spinării și în răpă, aruncându-mi o privire piezișă, a luat cu scânteeza acelei priviri ceva din ființa mea pentru totdeauna. În înfățișarea unei a dezghețului de primăvară de care m'am adus astăzi aminte, am rămas fixat și eu însumi pentru totdeauna: constat asta în imaginea indelebilă pe care o păstrează în mine și am încredințarea că toate, împreună cu mine cel de altă dată, s'au păstrat în sine, în fracțiunea de timp și de lumină care continuă să călătorească în infinit. Mă volu stânge curând; dar icoanele acestea, ca și lucrurile unui astru mort, vor continua să fie, fără sfârșit. Pagina aceasta de subtilă introspecție sufletească, în care respiră un atât de dogoritor panteism, face parte din capitolul intitulat „Ochii și urechile” și ea explică nu numai mecanismul prin care oglindă și imaginea se contopesc într'o indestructibilă perenitate dar și misterul ce prezidă la încheierea imnurilor pe cari d. Mihail Sadoveanu le-a cadentat întru slava naturii innumabile. Iar unul din ele e chiar descrierea aceluia pretimpuriu desgheț de primăvară, ce se urmează îndată, poem de înaltă fervoare biblică, în care „marea dramă divină a desfacerii apelor și a alegerii uscaturilor” se orchestrează sub ochii noștri: „Zăpezile s'au mulat în puține ceasuri și cei dinți amurg al primăverii excepționale, care nu revine decât la nouă sute nouăzeci și nouă de ani odată fiind totuși s'tu, a fost ca o înflorire de trandafiri fantastici” ș. a. m. d. Inițierea acesteia în descifrarea tainelor naturii și în captarea protocoanelor ei imagini, se adaugă, și tot la vârsta aceasta fragedă, a adolescenței și inițierea întru datină și întru iubirea, prin instinct și poezie, de eroul său, țărânel. „Bătrânică din Verșeni”, bu-nica de pe mamă a autorului se așează printre creațiunile cele mai desăvârșite ale literaturii d-lui Mihail Sadoveanu și a fi stăruit mai mult era de datoria noastră, dacă timpul și spațiul n'ar urgenta din urmă. De aceea lăsăm la o parte și acest punct, atât de bogat în sugestii totuși, ca și tot ceea ce se atinge de credințele d-sale în chestiunea ridicării maselor țărănești, de ceea „democrație conservatoare”, ce-l este proprie și despre care vorbește pe îndelete, pen-

tru a încheia cu capitolul suvenirurilor strict literare.

Istoria literară va spicui multe înformațiuni prețioase din albumul, și pitoresc și documentar, al acestor Ani de ucenicie. Ea va reține unele judecăți de valoare, cum este aceea despre superioritatea Mioriței lui Alecsandri („cel mai mare titlu de glorie al bardului dela Mircești”), opinie verificată și în lumina altor balade, de pildă Kira Kiralina, în șlefuirea căreia Alecsandri se vedește același incomparabil artist; va identifica p'aurile de basm în care au luat naștere unele și altele din operele autorului (d. p. „Dumbrava minunată”, „Ilaia Ganis”, „Locul unde nu s'a întâmplat nimic” se situează la Buciumeni, peste pârâul Lutăriei, în preajma Folticenilor); va urmări munca în aparență facilă, dar îndârjită a tânărului scriitor, apărând deodată cu trei volume, în vitrina anului 1904, (Multora li se năzărea apoi că literatura mea e o funcție firescă în care cheultuesc puțină substanță; nu cunoșteau pe faurul aburit care se ostenea fără răgaz sub calm înșelător — subl. ns.); va face cunoștința a nenumărați boemi și barzi, mai mici sau mai mari, de provincie și de Capitală, dintre cari unii vor supraviețui „ca muștele într'un bulz de chilimbar”, pentru a folosi o expresie a d-lui Mihail Sadoveanu, numai grație Anilor de ucenicie, iar alții, St. O. Iosif, Nicușor Beldiceanu, Ion Bâr-

seanu, Zaharia Bărsan și prin amiciția pe care și-au arătat-o unii altora. Portretele acestea sunt creionate din când în când cu „malitje”, cum ar spune d. Mihail Sadoveanu, fără ca totuși linia să dea în caricatură. E cazul poetului Mihail Codreanu, al concetățeanului său E. Lovinescu, al lui Macedonschi și renacului său și chiar al patronului dela „Sămănătorul”, Nicolae Iorga. (O greșală de tipar, transmisă volumului din „Revista Fundațiilor Regale”, XI, 12, 1944, așează răzmerița studențească din Piața Teatrului, în Martie 1905 în loc de 1906). Nu e mai puțin adevărat însă că dezacordurile nu sunt puse numai în seama celorlalți, cum se vede în prea frumosul capitol „Catastiful păcător”, ce se încheie cu o nobilă rugăciune în care autorul își mărturisește și „păcatul truției și al mândriei și al violenței” și așteaptă dela Domnul Dumnezeuul său iertarea. Și marele Județ i-o acordă, dând ordin Sfântului Petre „să i se șteargă acestuia (pentru că are întru sine iubiri) toate câte sunt și rise în terfeog”. La care „credinciosul cu cheie își peacă venerabilul său nas” și mormăie: „Acesta tot de truție întru focul nestâns va arde!”.

Și astfel de scene de comedie sunt nenumărate în Anii de ucenicie, disimulând cu grație documentarul și sporind bunădispoziția unei cărți, prin excelență, încântătoare.

CRONICA TEATRALĂ

STUDIUL TEATRUL NAȚIONAL :
„ASTA-I CIUDAT”, de MIRON
RADU PARASCHIVESCU

Piesa d-lui Miron Radu Paraschivescu, „Asta-i ciudat” constituie o experiență interesantă pentru teatrul românesc și atune — subliniază încăodată interesul pentru acele lucrări dramatice în care accentul nu cade numai pe unul sau doi dintre protagoniști, cari poartă pe umăr toată greutatea dramei sau a com'cu'ntul, — ci urmărește să obție efectul din acțiunea întregului grup.

Se cere astfel actorilor un efort foarte mare: întâi de toate să se mulțumească cu roluri mici și în al doilea rând să le dea semnificație integrându-se în ansamblu. Mărturisesc că dat fiind factura piesei, mă așteptam din partea actorilor la catastrofe. ori — în afară de una: d-na Mimi Enăceanu — am avut bucuria să constat că actorii au fost simpli, naturali, expresivi — fără să obție însă efectele pe cari le permitea piesa d-lui Miron Radu Paraschivescu.

O piesă ca „Asta-i ciudat”, cerea neapărat regiei să o întregească — poate chiar prin efecte cinematografice. S'ar fi putut crea de pildă, în actul I și al II-lea, jocuri de umbră și lumină care să creeze o atmosferă de mister și să dea expresivitate pitorescului din care sunt exclusiv construite.

Astfel umbra lungită pe perete a jucătorului de biliard, mâna lui proiectată amenințător în clipa în care lansează

ză tacul, ar fi sugerat idela de cursă și ar fi prilejuit „Omului Șarpe” și „Omului-Broască” momente de spalmă, cari s'a rezolvat o clipă după acela în efect comic — în sensul com'cu'ntul celor cari se sperie de umbra lor. Atunci, momentul dramatic din actul III, moment care se transformă în farsă detectivă și se reduce de fapt la acest joc de spalmă cu umbra ta — căci M'nt'ralul pasionat de biliard care îi înspăimânta pe cei doi hoți nu era decât soareătorul Fieică Florescu. — ar fi fost anticipat încă din primele două acte — și n'ar mai fi produs nedumeire. Căci să mărturisim sincer: d. Miron Radu Paraschivescu — care e poet nu d'apune și de abilitate cât privește tehnica teatrală, deaceia materia lui dramatică din această piesă nu s'a încheiat într'o formă expresivă, iar elementele pitorești ori nostalgice pe cari a-deseori le-am simțit în surdina, nu ne-au cântat.

Dar sunt atâtea opere mari la cari forma suferă de toate păcatele încât nu din aceasta i s'ar putea săși o vină. Semnificativ mi se pare faptul că autorul se oprește la „asta-i ciudat”!

— „Asta-i ciudat”, reflectează unul dintre personajii. Lumea îi pare cădă de dos: patronul îi speculează și totuși el trebuie să fie românesc — are suflet curat dar trăește din hoție, — otrăveste căniul ca să prade, dar se înduioșează de soarta lor. Autorul observă just: „asta-i ciudat”, numai că poetul nu trebuia să se oprească la o „ciudățenie”. Aparent, lumea e alcă-

tuită din ciudățeni, din contraste absurde și paradoxe încântătoare, dar un strat mai adânc — acolo unde sunt rădăcinile — descoperi că totul se rezolvă și se armonizează, iar ceace își părea de neînțelese devine foarte ușor explicabil. Un strat mai adânc dacă ar fi pătruns poetul — descoperirea atunci acele lucruri semnificative pentru cari merită să scrii un poem, o piesă, ori o carte.

Mai e la mijloc și o confuzie a mijloacelor poetice cu acelea dramatice; căci în timp ce poezia poate trăi numai din aparențe frumoase, deoarece adâncimea îi vine din cântecul intim pe care îl trezește în noi — în teatru se cere să scobori la mari adâncimi și — dincolo de abilitate — adevărata tehnică teatrală — aceea în'eroară — singura care interesează, — constă din curajul pe care îl are autorul să nu se multumească doar să-ți sgârșie puțin sufletul ci să te răscoltească.

Era în piesă un moment puternic — atunci când Mangelică descoperă că iubitul ei nu-i decât un comisar care vrea să'o denunțe și înmonește în răs. Dar d-na Mimi Enăceanu care nu a găsit delicatetea de a marca momentele poetice — necare naivitate a Mangelicăi, dragostea ei pentru flori, nu a avut nici forța necesară pentru a pune în valoare efectul dramatic. Ne întrebăm, cât timp vor mai confunda directorii de scenă elementul ateatral cu efectul dramatic — mai direct spus — când se vor convinge că pentru a părea vulgar ori insignifiant pe scenă, nu-i deajuns să fii așa în realitate.

D. Florin Scărlătescu a căutat să facă dintr'un rol mic dar central un rol de compoziție și a reușit în unele momente. Cusurul d-sale principal e că are dese momente de absență — când alungă din rol — lăsând pe scenă doar o aparență fizică.

Mai expresiv decât d-sa, sprijinindu-și jocul pe efecte de gest și pe o expresivitate largă, schematică — d. Marius a jucat cu fantezie și sinceritate, dând uneori chiar impresia că improvizează.

Cellalți — corecți — egali cu ei înșiși.

TEATRUL SF. SAVA: „GAIȚELE“
de AL. KIRIȚESCU.

Piesa „Gaițele“ e alcătuită dintr'un nucleu dramatic și o șarjă — astfel că are destule elemente pentru a place publicului, dar nici chiar abilitatea extraordinară a autorului nu reușește să mascheze deficiențele de construcție ale piesei și să creeze coeziune între aceste două elemente eterogene.

În timp ce actul I și al III-lea pun accentul pe satira vieții de provincie — prezentându-ne trei femei clevetitoare — cu mici variațiuni de temperament — în actul al II-lea se schițează una din acele drame familiare sumbre din cari Strindberg sau O'Neil ar fi făcut obiectul unei tragedii — căci sub aspectul banal al situațiilor, sunt în joc forte mari — pe cari nici comicul suprapus nu le poate îmblânzi.

O tânără e atât de îndrăgostită de soțul ei încât dorește moartea copilului pe care îl poartă, pentruca nu cumva între ea și cel iubit să se strecoare o altă dragoste. Print'r'un salt explicabil

la o nevropată — se depășește însă și trece dela o iubire absurdă — acaparantă la complectă descătușare. E hotărâtă să dăruiască soțului copilul, chiar cu prețul vieții ei, căci e cardiacă și știe precis că nașterea îi va fi fatală.

În jurul ei se agită însă rudele: mama, mătușile, frații — cari mai de cari mai egoiști — de o brutalitate și de o prostie criminală — așa încât cu cele mai bune intenții, îi strivesc sufletul, îi iau până și bucuria morții, dovedindu-i că bărbatul o înșală.

Autorul, temperament optimist, pune accentul în special pe efectele comice din piesă, dar în ciuda șarjii și a replicelor bogate, vioale, se simte schematicismul mental — care nu se ridică până la nivelul pur al abstracțiunii — nici nu realizează „sinteze“ ca I. L. Caragiale.

Adevărul e că și de data aceasta, autorul i-a lipsit forța dramatică, care i-ar fi permis să desvolte paralel, atât drama cât și șarja, făcând din una sau din cealaltă „fundal“ dar această insuficiență se ascunde ochiului la prima privire căci d. Al. Kiriteșcu dispune de o abilitate teatrală uimitoare.

În rolul Anetei Duduleanu, d-na Sonia Cluceru a jucat substanțial și sobru — dând prestață și umanitate rolului. Am simțit-o tot timpul pe linia justă, participând cu inteligența și cu întreaga ființă la fiecare gest, la fiecare replică.

În roluri egale, d-na Maria Voluntaru a știut să accentueze pitorescul personaj în timp ce d-na Cleo Pan Cernățeanu a jucat rigid — sec — inexpressiv.

Tot în două roluri egale — d. Al. Marius a fost remarcabil în timp ce d. Ulmeni a fost mai greoi decât îi este permis pe scenă unui actor chiar în cel mai greoi dintre personajii.

D-na Maria Burbea a împins șarja dincolo de marginile permise. Pe scenă se cere nu numai o dicțiune clară a cuvintelor, dar și o dicțiune răspicată a stărilor interioare. Acolo unde acestea lipsesc, cum e cazul în personajul d-nei Burbea, cerem neapărat dicțiunea vorbelor și a gesturilor pentruca apariția personajului în scenă să nu te zăpăcească asemenea unui chibrit pe care cineva ți l-ar aprinde în ochi.

Între d-na Migry Avram Nicolau și d-na Cella Dima e o deosebire atât de mare încât pare absolut neverosimil ca Miroca Aldea (d. A. Alexandrescu) să fi dat preferință acestela din urmă.

Fină, frumoasă, d-ra Migry Avram Nicolau se străduiește să joace cât mai bine și deși sunt încă multe goluri în

jocul și simțirea d-sale, se observă net progresul — începi să crezi că ar putea da ceva. În schimb d-ra Cella Dima a adăugat rolului, care prin sine era artificial și strident, atâta fals și pretenție încât până și frumusețea d-sale părea neverosimilă.

Decorurile d-lui Traian Cornescu, frumoase — nestilizate dar de b'un gust — au întregit spectacolul — ca și regia corectă — atentă a d-lui V. Enescu.

RUXANDRA OTETELEȘANU

Duminică, 18 Febr. cri. a avut loc prima șezătoare a grupului de Artă și Literatură al Mișcării Tineretului Progresist. Este o încercare de apropiere între marele public și tinerii scriitori, dornici de a lua contact direct cu realitățile sociale și de a se inspira din ele, păstrând în același timp nivelul artistic care garantează valabilitatea unei scrieri.

În acest sens, relevăm lecturile pe cari le-au făcut din operele lor poeți ca d-ra Elena Diaconu și d-nul Eug. Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu și Ion Caraion, precum și prozatorul puternic și sobru care e d. Eusebiu Camblar. Desigur, acestea sunt nume cunoscute pentru acei cari urmăresc periodicele și publicațiile noastre din ultimul timp și nu deocare le relev ci pentru faptul că având de spus aceleași adevăruri ca toți ceilalți — ei dispun de o expresie artistică și de o personalitate poetică.

Ceeace trebuie subliniat e că în afară de d-nile lor am avut bucuria de a o asculta pe d-ra Margareta Dorian, în poemul căreia am deosebit accentul pur al poeziei. Pe lângă aceasta d-sa mai are și darul de a spune versurile ca un adevărat poet — care se anulează, lăsând să trăiască numai poezia, spre deosebire de d-rele Raluca Zamfirescu și Elena Negreanu, care au strălucit prin „declamație“, cea dintâi scăzând nivelul frumoseilor poeme ale Magdei Isanoș care cereau o voce intimă, pură, dincolo de organe, iar cea de a doua deformând poemul aspru, viril și puternic al lui Ion Caraion, „Oamenii din 'ai“ print'r'un ton și o mică complet contradictorie.

În afară de aceste stridente cari pot fi ușor înlăturate la viitoarele șezători, ținuta tinerilor scriitori a fost sinceră, entuziastă, lipsită de pedanterie, așa cum ne făgăduia și conferința d-lui Virgil Ierunca, remarcabilă prin claritatea și substanțialitatea ei.

RUX. OTE.

CRONICA FILMULUI

SELECT: „PATIMA“

Sunt unele filme de nivel obișnuit cari nu strălucesc nici prin montare, nici prin interpretare, dar cari datorită unui „ce“ misterios, izbutesc să te retină și chiar să te încante. Să-ți dea iluzia lucrului pe deplin rotunjit. Satisfacția ce o simți se datorează de multe ori unor elemente venite din afară, străine de viața ecranului; un surâs, un gest, o atitudine, tema sau în linii generale subiectul în care des-

coperi fapte sau împrejurări cu cari te identifice (prin năzuinți sau contingente de suflet), au darul de-a te face pe negândite fericit, de a-ți stimula pentru un moment fantezia. „Patima“ se numără printre acestea. Joyce Heath este numele unei celebre actrițe, a cărei stea a pătât tot atât de repede cum a răsărit. Ea vrea ca bărbații din jurul ei să i se aștearnă la picioare, dar reputația de femeie fatală îi îndepărtează de toți. Nici directorul teatrului care-i pre-

țuia mai mult decât oricare talentul, nu vrea s'o mai distribuie în vreun rol. Ori de câte ori a apărut pe scenă, a trebuit să se întâmpie ceva neprevăzut: un accident, o ceartă, o încercare de sinucidere, etc. Renumele de prază rea nu este însă numai altora fatal, ci și ei însăși. E ținută la distanță, ca o femeie primejdioasă. Fiind respinsă de pe scena marilor teatre, ea ajunge să joace în localuri de periferie. Din această pricină de-ăderea culminează cu lunecarea în patima beției.

Într-o noapte, un tânăr arhitect Bellows, o întâlnește într'un local de noapte. Cuprins de milă pentru marea stea altădată în plină strălucire, vrea s'o ajute să-și refacă viața și cariera distrusă. Joyce însă și de data aceasta e purtătoare de nenoroc. Bellows se lasă sedus de grațiile ei — dar în schimb o pierde pe Gail Armitage, logodnica lui.

Ruptura însă nu-l face să-și schimbe hotărârea. El vrea să se însoare cu Joyce Heath — și ca sa-i cașage dragostea finanțează o piesă în care azeasă urmează să-și facă din nou apariția. Dar Joyce nu-l iubește pe Bellows, ea i. 10.osește numai ca un instrument pentru a-și reclădi viața de strălucire pierdută. Totuși, ca să salveze aparențele, se duce la Gordon Heath (soțul ei legitim, căzut la fel în mizerie, din pricina ambițiilor ei nebune), pentru a-l convinge să accepte divorțul. Acesta, deși nu mai speră în refacerea căminului distrus, refuză tranzacția.

Cuprinsă de teamă că Bellows nu-va mai finanța piesa și că ultima ei nădejde de recobanairca gloriei pierdute se va spulbera, Joyce încearcă o ultimă stratagemă. Își invită soțul să ia loc alături de ea în mașină — și în timp ce se îndreptau spre o destinație necunoscută, îi repetă rugămintea făcută acasă.

Dar Gordon e un încăpățânat, dragostea lui pentru Joyce e tot atât de mare ca la început, așa că nu înțelege să accepte divorțul. Lacrimile, stăruințele, implorarea femeii sunt de prisos.

— „Dacă nu vrei să divorțezi — îi spune Joyce într'un moment de revoltă — atunci mă-e totul egal. Un accident de automobil poate rezoiva repede lucrurile. Pericolul ca și șansele ne sunt egale... Ce zici, te-ai hotărât?”

— „Nu, Joyce, de cât să te pierd pe tine prefer să-mi pierd viața!”

— Bine; în cazul acesta zarurile sunt aruncate. Dacă mori tu atunci voi fi liberă și mă voi putea mărita cu Bellows; dacă soții vor cădea asupra mea, atunci te vei mângâia cu ideea că viața e-a răzbunat. Iar dacă vom muri împreună, cu atât mai bine pentru amândoi!”

Câteva secunde mai târziu, Joyce accelerează viteza automobilului și se năpustște cu o sută de kilometri pe oră în primul obstacol întâlnit în cale. Scandalul care urmează acestui accident compromite montarea piesei de teatru și distruge cariera lui Bellows.

Dar Joyce nici în felul acesta nu izbuteste să-și redobândească libertatea. Soțul e grav rănit, rămânând invalid pe tot restul vieții, iar Joyce se alege cu câteva sgărieturi inofensive.

E momentul cel mai semnificativ al filmului. Întoarsă la Bellows, acesta

îi respinge dragostea — lăsând-o pradă singurătății și desnădejzii.

— „Tu, Joyce — îi spune el înainte de-a o părăsi — nu ești o femeie fatală cum guesit te socoți, ci numai o ambițioasă, o mare egoistă. Ca să poți îndepărta nenorocul ce te urmărește, va trebui mai întâi să-ți plătești datoriile. Du-te la Gordon și îngrijește-i rănille. El e invalid din cauza ta — cu el va trebui să începi. Până nu plătești vieții ce-i datorezi, nu vei înceta să fii o femeie fatală!”

Filmul se bucură de o bună distribuție. Pe deoparte Bette Davis (în

rolul lui Joyce Heath), cu aerul rece, flegmatic, disprețuitor, insinuant și provocător, — pe dealtăparte Francho Tone (în rolul lui Bellows), cu jocul său rigid, cu privirea sa scormitoare, cu ținuta și gesturile sale enigmatice de gangster și tânăr sportiv.

Pelicula e veche și prezintă multe tăieturi supărătoare. Cu toate acestea, filmul nu-și pierde cu nimic din nouțatea primei — ca să folosim un termen devenit uzual — vizionări.

LIVIU BRATOLOVEANU

ISTORIE LITERARĂ

Studiile care reclamă o cât de scurtă închidere în bibliotecă sunt privity la noi — nu de acum, ci de când există bibliotecă — ca niște ocupații mizere, nepotrivite pentru critic, de resortul așa numiților „soareci” și belferi de literatură. După un canon aproape unanim, criticul se cade să trăiască în contemporaneitate, să emită adică păreri despre scriitorii prezenți și să fie cât mai „in curent” făcând abstracție de trecut.

Deși n'am disprețuit niciodată nouțările, credem totuși că un critic trebuie să fie în măsură egală și istoric literar, să aibă o perspectivă dela nivelul căreia să judece, un sentiment al tradiției pe care să se fundamenteze. Nu e vorba aci de cine știe ce metode savante, ci de pure oligafțiuni pretutindenea respectate. Cronicarul care se alimentează numai din actualitate este un reporter ratat.

Dar fuga de studiu are și o altă consecință. Nu avem încă decât foarte puține monografii despre scriitori, edițiile critice și bibliografiile sunt insuficiente, încât cine vrea să alcătuiască o biografie, să dezbătă o activitate, trebuie să se informeze cu mijloace proprii. Viața scriitorilor decedați mai recent cere o muncă din cele mai grele. Pentru culgererea diferitelor date, pentru menținerea diverselor opinii, publicații de tot felul trebuie răscolite dela început până la sfârșit. Arhivele posedă un material adesea prețios, însă neînregistrat. Și acolo, descoperirea dosarelor, actelor, e o întreprindere foarte dificilă.

Am publicat de curând în Viața Românească un prim capitol dintr'o biografie scrisă în condiții ca cele de mai sus. Ni s'a spus că „monografia” e prea scurtă, că e „școlărească” și că voim să dovedim originea „armeană” a lui G. Ibrăileanu. Acest critic e atât de cunoscut încât la Facultate am avut noi însine prilejul de a înregistra confuzia lui cu... Traian Brăileanu, faimosul ministru al Educației din 1940—41. Am discutat într'adevăr originea lui Ibrăileanu. Intenția noastră a fost nu de a „dovedi” armenitatea lui (lucrul e știut), ci de a înlătura răutăcioasele observații ce i s'au făcut pe motivul obârșiei de niște oameni ca N. Iorga, E. Lovinescu, Al. Vlahuță, Harie Chendi, ș. a. Faptul că Ibrăileanu era armean a interesat, cum se vede, pe mulți, așa că ne-am zis că istoricește are o importanță și de aceea l-am consemnat. De altfel constatam că era deplin asimilat sufleteste și că el însuși se socotea Român adevărat.

Dar oare n'are nici un sens arătarea originii scriitorului? În cercetările lui, Taine a pus un mare preț pe factorul ereditar, Scherer îi dă o largă interpretare vorbind destul de des în istoria literaturii despre „das Erlebte” (lucrurile moștenite și lucrurile trăite), G. Călinescu a discutat cele nouă origini atribuite lui Eminescu. Pentru ce dar am lisa o problemă nelămurită și am da prilejul la atâtea false suspiciuni?

* * *

Istoria literaturii române dela origini până în prezent (Fundafia pentru literatură și artă, Buc., 1941) de G. Călinescu dă la sfârșit o bogată bibliografie, prea puțin remarcată, dar extrem de valoroasă prin multele documente și date noi ce conține. Împlinirea acestei bibliografii l-a costat — după cum mărturisește în prefață — o muncă îndelungată.

Cu prilejul alcătuirii recentului Compendiu (Edit. Naționala Mea 1945) am propus ca dată a nașterii novelistului N. N. Beldiceanu anul 1881. D. Călinescu a consemnat informația (p. VI, nota 1), dar întemeiat pe alte izvoare, a pus la capitolul respectiv anul 1882. Există într'adevăr o stradă în București care se cheamă N. N. Beldiceanu și am putut citi sub numele scriitorului anii 1882—1923.

În Dicționarul biografic al lui Th. Corneli (Figuri contemporane din România, Buc., 1909—1911 pp. 240—242) găsim însă data precisă a nașterii (cărută probabil scriitorului însuși, căci dicționarul s'a făcut prin anchetă, iar N. N. Beldiceanu era atunci în București). Autorul Chipurilor dela mahala s'a născut la 15 Noembrie 1881 în satul Rădășeni, județul Suceava. A făcut studiile secundare la Institutele Unite și Liceul Ștefan cel Mare din Iași unde tatăl său, poetul socialist N. Beldiceanu, a fost profesor de Limba Română. Se căsătorise cu Victoria Nădejde, născută la 8 Mai 1881, fiica lui Ion Nădejde, care era deci mai mare decât el cu șase luni.

În Dicționarul istoric geografic al lui Gh. Adamescu (partea a doua a Dicționarului enciclopedic ilustrat al lui Candrea, p. 1521) se indică pentru nașterea scriitorului același an: 1881. Alte amănunte asupra vieții lui N. N. Beldiceanu la Mihail Sadoveanu (Anii de ucenicie, Buc., Cartea Românească, 1945). Că s'a născut în 1881 nu se pare incontestabil și la o nouă ediție, data din compendiu va trebui modificată.

AL. PIRU

CRONICA MUZICALĂ

de EMANOIL CIOMAC

Români cu faimă peste hotare

GEORGE ENESCU

G. Enescu, marele, celebrul muzician este cea dintâi dintre figurile cari se impun de la sine atunci când evocăm valori românești cu faimă peste hotare și mai cu seamă în Franța. Dar el e tot atât de mult al Universului pe cât e al nostru. Fosta capitală a Impăriei Austriace, focar de muzică și de tradiție a nemuritorilor măștri, Viena, l-a format în minunata sa copilărie, Italia l-a recunoscut de vreme, Londra, cu postul său de radiodifuziune peste tot ascultat, îl slăvește și i-a executat lucrările chiar în anii nenorociți când eram în război cu Anglia, Americanii din Statele Unite și Canada, de un sfert de veac, l-au adoptat în triplă-i calitate de compozitor, de conducător al celor mai desăvârșite orchestre ale lor și de violonist-interpret fără pereche — iar Franța a fost și este pentru G. Enescu, a doua patrie a sa.

Să schițăm cariera sa în străinătate, să ne oprim a upa câtorva dintre operele caracteristice ce au contribuit mai mult la faima sa și a noastră, ca națiune, să încercăm a-i defini pe cât ne e cu putință, în scurt, estetica și poziția între marii creatori în arta contemporană a sunetelor.

Cea mai însemnată parte din educația care a făcut din G. Enescu un maestru o datorește desigur Parisului. Ambianța estetică a metropolei luminate l-a pătruns din adolescență. Acolo a întâlnit pe măștrii cu autoritate, pe compozitorii din fruntea muzicii contemporane cărora le-a urmat pilda, acolo a avut întâiele sale succese de virtuoz, de interpret și de creator.

Sălile ilustre ale vechiului conservator, a „Chatelét”-ului, a concertelor Lamoureux, primele, au recunoscut tânăra sa glorie.

Saloanele, în mijlocul cărora, el evocă Marcel Proust, au contribuit și ele, către sfârșitul veacului trecut și la începutul secolului nostru să jorcestă bogată fire de artist.

A avut parte, într'adevăr, la Paris, de toate binefacerile unei societăți la apogeul rafinamentului — de cultura diversă, de floarea extremă a gustului și a marelui arte.

Copilul-minune, născut în August 1881, într'un sat din Moldova sa mult tubită, a uimit prin darurile sale excepționale și multiple, pe cei din jurul său ca și pe întâii săi dascăli. În curând G. Enescu, care atunci n'avea nici 10 ani, a fost trimis să studieze în străinătate. Precum am spus-o adineauri, Viena, o mare capitală a muzicii, a fost întâia etapă a carierei sale artistice. De la vârsta de șapte ani, ca să precizăm, G. Enescu ia acolo lecțiuni de compoziție de la R. Fuchs și de vioară de la Hellmesberger, deșinătorul prin familie sa de muzicanți

a tradiției direct beethoveniene. Hellmesberger, care era și compozitor, e adevărat mai mult de operă, cu mult renume și succes, și capetmaestru, în casa căruia locuia băiatul ce se bucura de sfaturile lui. Hellmesberger îl ducea ades la Opera Mare și-i făcea un loc în orchestra ei jaimoasă. Din colțul lui, copilul asculta cu încântare și râvnă — și se iniția în tainele muzicii instrumentale și a meșteșugului de teatru muzical, căpăta o predilecție pentru simfonia dramatică. Și la repetițiile operelor pentru muzica de cameră — Hellmesberger era în fruntea unui quartet ei coarde — îl auzea, îl admtea profesorul pe președintele său elev roman — și astfel îi ju da lui G. Enescu prin anii 1890-1893 să-l vadă, să-l asculte pe I. Brahms, maestrul viu venerat între toți. Prima audiție ale lucrărilor acestuia, în prezența bătrânului ilustru, erau sorbite ae jragedul vlăstar — mișcărilor, stilul, expresia — și totodata exemplul unei mari arte încheiate în formă și'n fond se înrădăcina în sufletul lui G. Enescu pentru totdeauna.

La 12 ani, după ce a urmat și absolvit cursurile Conservatorului din Viena, la vioară și la compoziție obținând mențiunea de „excelență” pleacă la Paris.

Regina-Poetă, Carmen Sylva, arăta mult interes pentru acest mic și jermecător virtuoz, violonist, pianist (care descifra în fața ei — sau cântând cu ea, orice muzică, la primă vedere, fără o greșală) care îi supunea întâiele schițări ale compozițiilor sale, unde dovedea o măiestrie precoce și umitoare. În tot timpul tinereții sale G. Enescu a fost oaspetele alintat al palatelor regale din București și Sinaia.

Dar, după mărturiile sale cele din urmă, Principessa Bibescu, născută Costache Epureanu, înaltă, nobilă Doamnă, pianistă pină ae merit, mama lui Anton și Emanuel Bibescu, a fost cea care a jucat în salonul ei din Paris, rolul decisiv pentru tânărul ce încarna speranțele neamului nostru. Principessa Bibescu îl prezentă pe G. Enescu lui Saint-Saëns, lui I. Massenet, lui Edouard Colonne. În salonul ei îl cunoscură măștrii muzicii franceze și cei cari prezeau, precum se zice, la destinele ei. La Conservatorul din Paris, adolescențul a joi primit în clasa lui Massenet, apoi într'aceea a lui Gabriel Fauré. Au ca maestru de vioară pe vestitul Marsick, de culegi — compozitori pe M. Ravel, Florent Schmitt, Gh. Kochlin, Roger Ducasse, Max d'Ollonne. Amintirile lui asupra tuturor acestor personagii, mai toate celebre astăzi, și despre toate acele medii artistice și (chiar) „mondene” din Paris, pe cari le evocă ades cu drag și cu nesfârșit farmec poetic

sunt de cel mai viu interes. André Gedalge, mai târziu, i-a fost o călăuză sigură care a discernat bogăția acestui temperament reprezentativ al unei rase tinere care nu cerea de cât să se exprime, să-și facă în sfârșit cunoscut adâncul sufletului prin limba universală a muzicii.

Cele dintâi lucrări ale lui Enescu au fost primite și executate la concertele Colonne. „Poema română”, cele două Rapsodii, puteau face să se creadă că tânărul moldovean va lua loc printre acei compozitori ai națiunilor răsăritene din Europa, cari, după Liszt și cei mari cinci Ruși, se adăpau, își făceau, din folklorul lor respectiv, din melodiile populare ale țării lor, din modurile „exotice” pentru Occident, din ritmurile lor libere și neregulate, materitul compozițiilor lor culte. Dar muzicianul român era un polifonist născut, un adorator al marelui muzici simfonice. Cele dintâi modele ale lui au fost Beethoven, Wagner și Brahms. Și I. S. Bach în cultul căruia a trăit interesul fără pereche al Sonatelor și Partitelor pentru violonă-solo.

Iubia vasele construcții, cu voci multiple, dezvoltările, întregă această artă, fără îndoială, măreață, dar a cărei retorică și grandiloquentă finală părea artiștilor din țările negermanice, mai cu seamă latinilor, așa cum era reprezentată această artă prin epigoni, ca prea încordată, prea complicată și laborioasă — de o concepție esteică adesea potrivnică geniului particular sufletului muzical al altor popoare, cari tocmai se afirmaseră cu atâta strălucire și originalitate în nouile școli naționale.

Tocmai măștrii impresionismului francez cu Debussy în frunte, reacționau împotriva simfonismului post-wagnerian; ei cautau și regusiau veciile drumuri regești pentru arta lor janceză. Debussy și tendințele pe cari le reprezenta, au de dus lupte aprige în propria sa țară cu cei ce jn. au ae „Schola Cantorum”; Franckștii și aunaștii, ce erau socotiți în mod greșit „credem, ca „germanizanți”.

Astăzi, la 50 de ani distanță, putem alege mai cu discernământ și cu obiectivitate ceea ce e de păstrat și ceea ce e de lepădat în curentele acestor contradicții ca și în creațiile avurgente — și în toate acele polemici îndepărtate cari n'au fost întoideuna sterile.

Ca să revenim la G. Enescu — să admirăm câștigul pe care a jtiut el să-l asigure artei sale — artei noastre îmbogățind-o cu tot aportul nou, beneficiind de orice cucerire nouă pe tărâmul muzicii moderne — cu toate că el clădea pe propria sa temelie, rămânând el însuși. Deci rămase mare Arhitect sonor, simfonist, meșter al dicțiunii, al dezvoltării și al marelui variații simfonice. Dar simfonicele și operele muzicii sale de cameră, sonatele, suitele, mai ales suitele, dovedesc o preocupare de claritate, de măsură, de echilibru, foarte franceze. Ideile, temele și motivele îi aparțin și — acum când renunță să întrebuiște cântece și dansuri populare ale țării sale, el se relevă totuși esențialmente român, prin puternica sa personalitate, în toate compozițiile.

(Va urma)

NOTE

Față de cantitatea, și mai ales față de interesul corespondenței care ne sosește dela cititori, o astfel de rubrică ar fi desigur necesară. Prea mulți sunt corespondenții care așteaptă un cuvânt dela noi, care leagă desigur speranțe de puțină noastră autoritate și de judecățile noastre, pentru a-i lăsa fără un răspuns.

Din nefericire, deschiderea unei corespondențe regulate cu cititorii ne e interzisă pentru moment, de penuria de material cu care avem de luptat: hârtia ne e un bun prea de preț, pentru a-l irosi spre folosința unuia singur.

E totuși de datoria noastră să nu părem a lăsa o ușe închisă numeroaselor întrebări și îndemnuri ce ne vin din afară. Tuturor laolaltă le vom răspunde că scrisorile care ne soseesc, — mesagerii ai unei încrederi în primatul Frumosului de care suntem și noi la fel de convingși, — sunt deschise cu aceeași simpatie cu care ne-au fost adresate; că prin ele ne simțim aproape de masa cititorilor noștri și că ne-ar lipsi, chiar dacă nu ne-ar aduce cu ele nici o revelație; și că înfățișat alegerile noastre, care ar putea să fie discutabile, întrucât nu există nicăieri un gust suveran, nu constituie o condamnare pentru nici unul din tinerele talente pe care am dori să le vedem perseverând pe drumul cel bun.

MAI MULTE CĂRȚI

Una din organizațiile politice ale Capitalei anunță deschiderea unei biblioteci publice și gratuite. Ideea e dintre cele mai fericite, în orașul din Europa cel mai sărac în privința cărților, și atât de grav atins de războiu în puțină vreme de bibliotecă. Dacă pe lângă lipsa aproape completă de bibliotecă publică și gratuite, se ține seamă și de prețurile din ce în ce mai puțin accesibile ale tipăriturilor, se va vedea că, departe de a fi abandonat dictonul că lectura este un lux, am perseverat până la extremele consecințe ale acestui păcat.

Am sub ochi cel din urmă anuar al Mitropoliei Olteniei (1941). Clerul oltean a organizat pe lângă fiecare parohie câte o mică bibliotecă, în general foarte săracă, și depășind arareori 100 de volume. Mai deseori, numărul cititorilor depășește pe cel al cărților. Astfel, la Bechet, bibliotecă parohială numără 160 de volume și 150 de cititori; la Castra-Nova (ce frumoasă rezonanță, și ce sărace realități!), 140 de volume și 180 de cititori; la Florești-Dolj, 121 volume și 128 cititori.

Această situație, oglindire a situației cititului în România în general, e de-a dreptul rușinoasă. De câte ori s'a vorbit de aceste lucruri, s'a răspuns: — E inutil: nu se citește! Nimic nu e mai puțin adevărat. Lumea nu cere decât să citească, dar nu are ce. Editurile nu publică decât romane de calitate a doua, la prețuri care singure limitează tirajul. Bibliotecile publice, care ar trebui să fie cei dintâi cumpărători de cărți, sunt de obicei constrânse să ceară de pomană dela edituri, sau să aștepte legate binefacătoare.

În actuala situație, când nimeni nu poate pretinde că prețurile tiparului pot fi altfel decât sunt, îi revine statului datoria de a interveni pentru a pune la dispoziția publicului doritor de

lumină, hrana intelectuală până azi atât de sărăcăcioasă. Mai multe biblioteci publice, mai multe mijloace de acțiune și de aprovizionare pentru ele, și la urmă vom recolta mai multă dragoste de citit și mai multă lumină.

al. ciorănescu

IOSIF UTKIN

În editura „Cartea Românească” d. George Lesnea a publicat de curând un volum cu traduceri din poemele lui Iosif Utkin. D. Lesnea este unul din puținii traducători din literatura noastră care știu să imbine cu ponderație și cu multă pricepere nevoia de a respecta textul și personalitatea scriitorului din care traduce, cu aceea de a da operei traduse o formă viabilă și sugestivă.

Iosif Utkin este un poet care a aderat la viață în mod simplu și concret, fără gesturi patetice și fără atitudini grandilovente. Un om care-a prins viața sub toate aspectele ei, fără intermediul atitudinii reflexive și meditative, un erou care-a cântat biruinți fără pathos, și care s'a gândit de-atâtea ori la moarte fără exaltare retorică, ci numai cu acea secretă și tainică înduioșare, specifică poetului care s'a familiarizat cu sensul mai ascuns și mai nelămurit al vieții:

Nu mai plânge'n fața pernei
El nu va veni din ieri,
Cum plutind pe adieri,

N'o să vie'n locul fernei,
Lebăda trecutului veri.

(Mormântul)

Utkin da celor mai neînsemnate și mai modeste evenimente și aspecte ale vieții o înfățișare inedită și o netăgăduită valoare omenească. Ca poet, detestă pateticul elegiei grandilovente și răsunătoare, aspectul decadent al pesimismului. E plin de vigoare și optimism tinerec, răscolit de o exaltare sinceră, modestă, dar plină de avânt:

Pot spune că-i un lucru într'adevăr
prostesc,
Ca să te strămbi în versuri când anii-s
tot mai gemeni.
Să scrii și să te tângui: mă sting,
încărunțesc...
Și of și ah, iubito și vai multe-asemeni!

Din ce'ntră, cărunțea lăsând-o de ponos,
De muncă dornic, tare, cu sângele
războinic:
— Sunt tânăr, sunt puternic, mai sunt
încă frumoși
Sunt tânăr... și nici vorbă că-s la orice
destoinic!
(Poetului)

Versurile lui au uneori un humor exuberant și foarte original, plin de ironie pentru orice fel de prejudecăți și atitudini false; efectele sunt uneori surprinzător de reușite și de inedite, așa cum se întâmplă bunăoară în poezia „Testament”.

Cu toată aparenta simplitate cu care își exprimă sentimentele și viața lui interioară, firea poetului și sensibilitatea e complexă și variată. Utkin a luptat ca un erou și-a cântat eroismul, a privit moartea'n față și s'a temut de ea, a disprețuit bocetele dar s'a înfri-

CARNET LITERAR

REQUIEM

D. H. Bonciu, autorul volumelor de versuri Lada cu Năluca, Eu și Orientul, Poeme către Ead (după Anton Wildgans) și Brom, a scos o nouă carte de elegii, intitulată Requiem.

OCHIUL CERULUI INIMA

D. P. G. Adrian, autorul cărților Jocuri de lumină în întuneric și Columb, are sub tipar o nouă carte de poeme intitulată Ochiul Cerului-Inima, din care o parte au apărut în Revista Fundațiilor Regale.

POEZII DE D. CORBEA

Așa se cheamă ultimul volum de poeme al d-lui Dumitru Corbea-Cobzaru, a cărui ultimă carte de poeme se numea: Nu sunt cântăreț de stele. Volumul de Poezii a apărut în editura „Scântea” cu o prefață a autorului și cuprinde trei cicluri: Clocot, Plânsul de Clocot și Răsărit de Scare.

FEMEIA SOVIETICĂ ÎN ARTA PLASTICĂ

Printre primele albume de artă editate de „Cartea Rusă” e și un compact op ilustrat cu operele maestrilor

arei plastice din Uniunea Sovietică, cuprinzând reproduceri după creațiile sculptorilor sovietice, și note biografice și date asupra personalității lor.

STATUL SOVIETIC ÎN RĂZBOIUL PENTRU APĂRAREA PATRIEI

se intitulăză placheta d-lui A. I. Vășinsky, primlocuitor al comisariatului pentru afaceri străine al U.R.S.S. și care a apărut în „Editura Partidului Comunist” din România.

GH. DIMITROF: PROCESUL DELA LEIPZIG

care a făcut atâtea valod pe vremuri și din care Dimitrof a ieșit totuși achitat este povestit în acest volum ce cuprinde Documente, scrisori și însemnări cu isoria dezbaterii.

TĂCEREA MĂRII

Ultimul volum al unuia din cei mai tineri scriitori din grupul scriitorilor francezi ai rezistenței pe nume Ver-cors, a apărut în traducere românească, în editura „Cartea Rusă”.

coșet de multe ori. N'a ezitat să lupte și să-și debeată dușmanii fără lui, dar cu toate acestea câtă bunătate sufletească, cât desgust pentru distrugere, ni se desvăluie în versurile:

Eu unul vă-ătoarea o desfid,
Nu mi-i plăcut a împușcării cicur,
Sălbăticiumi eu nu pot să ucid,
Ci sunt făcut de păsări să mă bucur.

(La o vânătoare de Rate)

Cu câtă semănătate, picurață de umbră unei tristeți ce se insinuiază firesc și fără niciun comentariu inutil. Utkin și-a întrezărit moartea, care-l aștepta, așa cum așteaptă pe toți cei care nu au pregetat să se sacrifice pentru omenirea de mâine:

De nu mă voi întoarce, iubito,
niciodată,
De-ți voi uita scrisoarea cu blândul ei
cuvânt,
Să nu crezi că la mijloc va fi o altă
fată,
Să știi că asta înseamnă doar umedul
pământ.

(De nu mă voi întoarce)

Dacă s'ar fi întors lângă cea careia îi scrie depe front, s'ar fi întors la fel de simplu și firesc cum a murit:

Dă-mi în dar... și de se'ntâmplă
Să mă cruțe-acest război,
Eu cu ceainicul odată.

Ți-oi da dragostea 'napoi.

Poezia lui Utkin dă o nouă înfățișare omenescului: simțăminte complexe în care se oglindesc toate nedumeririle omului de astăzi dar și toate speranțele lui, exprimate simplu, firesc, dar sugesive și străbătute de adevărul har al poeziei

florian nicolau

H. SANIELEVICI

A uimit totdeauna la H. Sanielevici opinia enormă despre sine, delirul contempării în oglinda măritoare, disprețul pentru știința oficială și credința nestrămutată în revoluționarea fundamentală a tuturor cunoștințelor exacte ale umanității. Într'un interviu acordat recent unui ziar bucureștean (Momentul 18 Martie 1945), toate acestea note apar îngroșate până la neverosimil. Savantul care a scris o carte groasă despre La vie des mammifères et de nommes fossiles déchiffrée à l'aide de l'appareil masticateur, unde propunea drept cheie a răscolului uman și a speciilor animale aparatul masticator, care se adaptează la regișimul geografic — aceasta în seria geologică — a sfârșit de elaborat o istorie a g'obului, a vieții, a omului și a societății. Lucrarea arunțată va fi, pur și simplu, „cea mai însemnată operă de știință din câte au apărut pe lume decând există știință”. „Materialul întreg era adunat. Lipsea numai Arhitectul. Iată, am venit!”

Convingerea este atât de absolută, postura este atât de „genială”, încât mărturisirile d-lui H. Sanielevici nu pot apărea deloc ridicole, ci mai degrabă impresionante: „La vârsta de

69 ani, din cauza lipsurilor, privațiunilor chiar, la care sunt supus, sunt în mare primejdie să duc cu mine în mormânt cel mai vast tezaur științific din omenire! Ce influență va avea opera mea asupra omenirii? Ur-așă!” Poate ca burghezul român să se scandalizeze atunci când va citi aceste rânduri, dimineața, la cafeaua cu lapte... Confesiunile d-lui H. Sanielevici nu rămân însă mai puțin asemănătoare cu tânguirea „Luceafărului”, sau cu acelea — mai aproape de noi — ale lui Macedonski, care se visa Dante:

„Trăesc într'o societate încă inconștientă de valoarea imensă a descoperirilor mele. Dar, trebuie să se știe că numai în puterea mea stă să fac să ajungă cultura română în fruntea culturii umane!”

Este posibil că la mijloc să nu fie vorba decât de o simplă aluziune. Increderea maximă în genul propriu, egotismul cel mai absolut sunt însă totdeauna mișcătoare. Astfel de atitudini țin de esența însăși a poeziei.

LIMBAJ CRITIC

În Revista Cercului Literar (Ianuarie 1945), în cadrul unei preținse „cronici literare”, d. I. Negoțescu oferă amatorilor de perle stilistice câteva momente cu adevărat delectabile. Rare a fost dat să întâlnim la un publicist tânăr — dealtfel plin de înfatuare — o expresie mai sclfosită, mai greoaie și mai puțin talentată. Despre un critic se spune că este de... „migale fine”, în „băi de filtrație aproape estetistă”, sedus de „esențe nu tocmai sub-

stanțiale”, compuse la rândul lor din... „patinări elegante” (p. 45). Notația altui critic e... „perspectivică” (p. 49), în timp ce d-l Peitz, vădind spirit de neprevedere, nu-și „câptușește” personagiile cu... „analize” (p. 52). Recenziile respective sunt împiedecate, trudnice, laborioase, plicticoase în bună parte. De multe ori construcția nu sună bine în românește: „...în cu totul altă perspectivă” (p. 48). Foarte frumos că băieții dela Sibiu își propun să nu confunde punctele de vedere și să cultive valorile absolute. Bunele intenții nu sunt însă niciodată suficiente și mijloacele par a lipsi în cea mai mare parte.

adrian marino

ANTICARIAT ȘI CULTURA

De când mă știu, am poposit cu emoție în fața anticarului și a prețiosului său obiect de gustorie.

Mulți dintrânși au pornit pe căile anticariatului vânzându-și la început propriile cărți iubite. I-au îndemnat și i-au silit la aceasta, zile de vitregie, de mese treute fără înfruptare, de perspective a fi svârliți drumului pentru neplata chiriei dela mansarda împănjită.

Am poposit emoționat în fața lor, fiindcă, în fiecare, am găsit un sâmbure de lumină culturală, de cunoștințe literare acumulate nu prin facuțăți sau la biblioteci înalte, cum e Academia, ci în cine știe ce cămăruță periferică la lumina galbenă și păpăntoasă a unei lămpi cu petrol.

Mulți dintre ei au trecut chiar dincolo de simpla vocație a cititului și au îmbrățișat nobila profesiune a scrișului.

Printre ei, s'au strecurat de multe ori suflete ce mai dinainte creiaseră vieții apostolat din arta scrisului. Au fost astfel bătrânul Petre Moșoiu, Daschilevici, Cardaș; iar într'un rând adăpostit într'o modestă prăvălioară din B-dul Brătianu și-a avut și Dimitrie Stelaru anticăria sa.

Stelaru însă, suflet prea dăltuit în dăruire și'n vis, nu s'a priceput la arta negușătoriei, așa cum se pricepe la aceea a torsului de vers. Vindea cărțile pe mult mai puțin decât le târgușese, celor prea pasionați le dăruia cartea gratuit și într'o bună zi, suma investită de ajutorul său anonim, s'a irosit ca un șirag de perle într'un ocean și Stelaru nu a mai avut din nou nimic.

Stupizenia guvernului antonescian, care nu vedea atâtea multe putregaiuri ascunse, îi isgonise într'un rând dela colțuri de stradă sub pretext că orientalizează doritul aspect occidental al Capitalei. Am suferit mult atunci, fiindcă m'am gândit la toți acei inșetați de frumos, săraci în chimă dar bogați în spirit, care nu mai aveau de unde târgui o carte teștină și schimba o vorbă despre multe întru ale scrisului. Poate că odată cu aceea, m'a durut atunci și tăierea pâinei de toate zilele a anticarilor sărmani.

Astăzi cărțile stau din nou ispititoare pe mesele anticarilor, mi-am regăsit printre dânzii mulți prieteni din trecut și am răsuflet ușurat, pentru tot tineretul care, în vremurile de mare scumpete a cărții, au de unde-și înfrăți tovarășele scumpe ale singurătății lor.

d. măssir

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL”
Înscrișă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și instituții 4000 lei
particulare 6 (mai 2000 „
abonamente pe un an nu se mai fac

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Bressolara 23—25

TELEFON 12.10

Apare săptămânal
PREȚUL 80 LEI